Эхэ найхан нютагаа эб хамта мандуулая!

БУРЯАД ҮНЭН

1921 оной декабрийн 1-нээ гарана

Бүгэдэ арадай газетэ

1994 ЯНВАРЬ 12
Үбэлэй нүүл (үхэр) нарын 1
СРЕДА
Гарагай 4
№ 6 (18868)
Газетын сэн захилай 2 түх.
Хэлсээтэ сэн

Редакторай булан

АГ ТҮРЫН ҮНДЭЊЭ ЭРИ ЯМАР БАЙХАБ?

2

Малай үбэлжэлгэ—шанга шалгалта

ҮБЭЛЭЙ НЮРГАН ҮШӨӨЛ УТА

«Сибиряк» колхозой Ахалигай һу һаалиин фермэдэ Шэнэ жэлэй урда тээ үглөөгүүр эртэшэг хүрэжэ ерэхэдэмнай, ехэд жабартай, 32 градус хүйтэн болохоһоо гадна Мундарга тээнээ хүйтэн һалхин үлеэжэ байгаа һэн. Үглөөнэй найман сагай үеэр, энэ фермын һаалишад үглөөнэйнгөө һаам дүүргэхэ дүтэлөөд байба. Байра соонь ехэл хүйтэн. Үнеэдые уһалха түхеэрэлгэ соохи уһан үшөө ноябрь, һара соо хүрэшэһэн байна. Тиимэһээ манай эндэ ябахадамнай, тэрэнь худэлдэггүй заншаа һэн. Залуу мал байлгадаг байра соо үглөөнэй халуун ажал түлэг дундаа эрхилэгдэнэ. Хуушарһан, ханаараа нухэ һүбэтэй, һалхинай хүүеи орошохоор байра соо баһал хүйтэн. Эдэ бүгэдэ юу гэршэлнөб гэхэдэ, фермэ энэ жэлэй үбэлжэлгэдэ муугаар бэлдэгдэнэн гэжэ ойлгохоор.

Декабрь һарын һүүл багай байдалаар Ахалигай һу һаалиин фермэдэ сүүдхын туршада 275 үнеэнһээ бухыдөө 500 килограмм һүн абтажа байгаа бэлэй. Энэмнай ехэ гү, али бага гээшэ гү? Мүнөө жэлэй үбэлжэлгэдэ үбһэ тэжээлэй багаар бэлэдхэгдэнэ гэжэ ойлгохоор.

Саашань уншаха, шудалхадамнай, баһа нэгэ шухалын шухала асуудал тухай хэлээгүйдэ аргагүй болоод байха юм. Тэрэ хадаа газар болоод байгаалиин бусад баялигуудые эдэлэгын элдэб түхэл маягууд тухай асуудал. Энээн тухай 5-дахи статья соо хэлэгдэнэ. Байгаалиин баялигууд, илангаяа газар гүрэнэй, хубини, муниципальна мэдэлэй байба һэн гэлэй. Зүгөөр тэрэнине хари гүрэнэй эрхэтэдтэ худалдажа болохогүй, нимэ ябадал хэнээгдэхэ, нимэ юумэн хэгдээ гэжэ тодороо һаань, эдлэжэ байһан газарынь гүрэнэй мэдэлдэ абтаха гэжэ заабол онсолхо шухала.

7-дохи статья бүхыдөө ойлгохын аргагүйгөөр «удхэн маяан» соо тоугдаһан шэнгеэр бэшэгдэнхэй. Юуб гэхэдэ, тэндэнь баһал хуушанайхяараа нютагай, республиканска, федеральна мэдэлэй предприятинуудай, эмхинүүдэй бии болохо арга боломжо ханшгадана гэшэ ха. Тиигээ һаа, үнөөхил манай газар дээрэ байдаг, уһан болоод бусад баялигуудыемнай хэрэглэдэг, манай эрхэтэн зоноор ажалаа хүүлэдэг, зүгөөр һохор сагаанишешье манай бюджедтэ оруулдагүй аха томо предприятинууд болон эмхинүүд республикын лэ мэдэлдэ байха ёнотой.

Тиимэһээ эндэ болоод бусад олон статьянууд соо Россин Конституци гээд лэ ходо дурдаһанай үлүү гэжэ һанагдана. Магад 1-дэхи статьягай 1-дэхи хүсэнэг соо Россин Федерацини бүридэлдэ ородог гүрэн гээд, Федеративна хэлсээн соо хоёр талын хараалһан эрхэ түлөөлэгдэнүүдэй хэмжээгээр Россин Федерацини Конституци баһал хүсэ шадалтай гэжэ дурдаад лэ дүүргэхэ шухала. Үгы һаа, хоёр Конституциннуудай хоорондохи багаханшье алгасалдаа хэрэглэхэ «ухаатай пескарьнууд» олдохол байна бшуу.

Демократис, хуули ёното гүрэн байгуулагдажа байгаа юм хадаа бүхы хуулинууд, тогтоолнууд оленой анхаралда дурадхагдаха, удха шанарынь зондо ойлгуулагдаха, лагаад хэрэглэгдэхэ байһаннинь соносхогдохэ ааб даа. Тиимэһээ 7-дохи статьягай 3-дахи хүсэнэг тон зүб.

Юрэнхы дээрэнь нэгэдэхи бүлэг тухай юун гэжэ хэлэхэ байнабши гэхэдэ, эдэ статьянууд нэгэн бүхэли бодоижо болоногүй, ямар янза хэлбэритэй гүрэн түрэ, засаг тогтохобо байгаа юм гэжэ тодорхойгоор ойлгохын аргагүй. Жишээлхэдэ, дээрэ дурдагдаһан статьл бүхэн соо шахуу Россин Конституци, хуулинуудынь гэжэ байһан аад, уласхоорондын харилсаануудтухай болоходонь, ёнотоор бэеэ даанан, бүхы асуудалнуудаа өөһэдөөл шиндхэхэ гүрэн болоноби.

Энээнһээ уламжалан, үшөө нэгэ бодол: тэрэ хадаа олон ушарта проектын залан шууд бэшэ байһан ушар. Хэрбээ гүрэнэйнгөө аюулгүйн асуудалнуудые Россида даалгаа юм һаа, юундэ дээрэ гүрэн түрэн засаг хүсөөр абалга тухай бэшээбибди? Һайнаар бодоод үзэхэдөө тэрэ, пункт соохи асуудалнуудые гансал Россида хабаатай гээд бэшэхэ байгаа гү? Теэд энэ талаар багаханшье эрхэгүй юм һаа, юутынь баһа Конституци зохеоно, гүрэн болообди гэжэ ябаад гүйлдэнэбибди? Хирэ болоод Россин урда һүгэдэхэ аад... Магад буруушье бодол байжа болохо. Зүгөөр анхарал хандуулхаар гэжэ һанагдана.

Үшөө нэгэ гол ажаглалта. Тус проектын 1-дэхи бүлэг соо арадай засаг гэһэн ойлгосо үгы. Гэбэшье демократис, хуули ёното гэхэдээ, юугээрээ ондоо болоноб? Али «арад» гэһэн ойлгосо нэгэ бүлэг зондол хабаатай, нүгөөдэнь хабаагүй болоо һэн гү? Теэд эндэ «арад» гэхэдээ, юрэл сугларһан олон түмэн зон гэнэгүй бэшэ гүбди? Тиимэһээ энэ үгын юундэ үгы байһаннинь ойлгогдоногүй.

Совет засаг арадай засаг ханганабди гээ. Эндэшье баһал арад өөрынгөө засаг сэхэ, мүн гүрэнэй засагай болон нютагай өөһэдөө өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зургаануудаар дамжуулан бэелүүлхэ гэгдэнэл ха юм. Гадна гүрэнэй засагай субъект болоод эшэ үндэһэнинь республикын олонциональна арад байха юм байна.

Инмэрхүү бодолнууд Конституцини проектын нэгэдэхи бүлэг уншаад, шудалаад байхада, толгойдо оробо. Магад зоной ашхарал татаха юм гү гэжэ һанахадаа, үнэн сэхээр хэлэхые ороддообди. Һанамжануудаа бидэнэртээ дуулгыт гэжэ үшөө дахин һануулая.

Ц. ЦЫРЕНДОРЖНИЕВ.

Хаһарагуудная ямаршье хүйтэндэ, саһа бордоһотойдо ой модон, бургааһа шугы соогуур бэлиэгдэ ябахдаа ядахагүй мал юм. Тиигэбэшье эдэнээ тураагүй ондо оруулхын тула эндэхи 46 гектар сабшалан дээрэһээ 540 центнер үбһэ зоһэдөө сабшажа абаа һэмди. Юрэдоол, үбһэмнай бардам хүрэхэ. Ажахын бага зэргэ тарианай зүйл үгоо һаань, бүриншье ядамаггүй үбэлжэхэбди.

Малай байра һайнаар заһабарилагданхай, дулаалаганхай. Эдэ бүгэдээ баһал ооһэдөө бэлдээ аабабди даа. Ондоо хүндэ ходо найдажа холо ошохогүйш,—гэжэ ахалагша малшан Ц-Д. Гончиков хөөрэнэ.

Бухы дээрэнь хэлохэдэ, «Улаан-Далахай» ажахы энэ ябажа байгаа үбэлжэлгын үедэ үхэр бүхэндөө 4 центнер үбһэтэй яһала муу бэшээр ондо оруулжа байна. Харин нёдондо үхэр бүхэнд саг соонь һайнаар уһалаа һаа, дээрэ юм ха.

Үбэлэй тэгэн дунда һаамхай үнеэдээ үбһөөр хангажа шадаагүйнь, мүн һолоомоной эгээл мүнөө үедэ дуужажа байһандань, ехэл муу гэжэ ойлгохоор.

Урдань нимэ муу тэжээлтэй үбэлжэлгэдэ ороһоноо Ахалигай малшад һананагүй. Үбһэ тэжээлээр муугаар хангагдаһан эрхэ байдалда малшадай ажалые одоол зүбөөр эмхидхэнэнэй, байһан тэжээлээ шадамараар, ашаг үрэ ехэтэйгээр хэрэглэһэнэй ашаар үбэлэй һарануудай туршада продукци үйлэдбэрилжэ абаха, үнеэдээ, тугалнуудаа гарза хороло багатайгаар ондо оруулха аргатай болоно ха юм.

Январь һара һаял гараба. Үбэлэй һарануудай дүүрэхэдэнь, ута унжагай, хүйтэн шуурга шамаргаатай хабарай һарануд хүрэжэ ерэхэ. Юрэдөөл, үбэлэй нюрган үшөөл ута гэжэ һануулхаар байнэ.

А. БОБКОВ,
«Саяан» газетын редакцини таһагые даагша.

ӨӨҺЭДТӨӨ НАЙДАХАДАА

Илангаяа түб тосхонһоо холо, хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэдэй ходо ябажа байдаггүй таһархай газарта ажаһуудаг малшад бүри урданһаа хойшо нилээд боргожонхой, ехэнхи ушарта ооһэдтөө яайдажа һуранхай ааб даа.

Үбһэ хулһан бага болобо, түлеэмнай дуухахань, малай байра муудаа гэхэ мэтэ гомдол барижа, үдэр бүхэндэ ажахын хүтэлбэрилэгшэдтэ ошохогүй ха юмши.

Аймагай аяар саанахи «Улаан Далахай» гэжэ бага предприятинн малшан Цыбик-Доржо Бадмаевич Гончиков гэр бүлөөрөө холын нэгэ үбэлжөөндэ байрланхай. Тэрэ Базар дүүтээ, пенсидэ гараһан Полина Гуржаповна эжытээ 70 гаран үхэр харууһална. Тэдэнь нютагай болон хальмаг малай хоолдохи холимол, мяхалиг үүлтэрэй үхэрнүүд юм.

— Һолоомо үгэжэ байһамнай, тэрэмнайшье дуубаха дүтэлбэ. Нарһанай шэлбүүнэ хэршэжэ эдюулдэгбди. Байһан һолоомоёо январь-февраль һарануд болотор хүргэхын тула үнеэдтээ үдэр үнжөөд, һолоомо бага-саагаар үгэнэбди. Гансал туглнуудтаа үбһэ эдюулдэгбди. Түрэхэ үнеэдтээ, гунжадтаа, түлжүүлэгдэжэ байһан залуу эмэ хашарагуудтаа үбһэ үгэлсэнэбди,—гээд фермые даагша П. Петров тохёолдоһон байдалаа хөөрэжэ үгэбэ.

Фермэ дээрэ шиндхэгдэхээр болоһон асуудалнууд угаа олон. Зарим асуудалнууд түргэн саг соо шиндхэгдэнэ, харин бэшэниннь бэрхэшээлтэй байдал ушаруулна. Хашаа соо түхеэрэгдэнэн амһартаяа халаажа, малаа бүлеэдхэгдэнэн уһаар хангаха гэжэ оролдонод. Мэргэжэлтэдэй мэдүүлһэнэй ёһоор, үнеэдые һайнаар эдеэлүүлхын орондо саг соонь һайнаар уһалаа һаа, дээрэ юм ха.

Үбэлэй тэгэн дунда һаамхай үнеэдээ үбһөөр хангажа шадаагүйнь, мүн һолоомоной эгээл мүнөө үедэ дуужажа байһандань, ехэл муу гэжэ ойлгохоор.

Урдань нимэ муу тэжээлтэй үбэлжэлгэдэ ороһоноо Ахалигай малшад һананагүй. Үбһэ тэжээлээр муугаар хангагдаһан эрхэ байдалда малшадай ажалые одоол зүбөөр эмхидхэнэнэй, байһан тэжээлээ шадамараар, ашаг үрэ ехэтэйгээр хэрэглэһэнэй ашаар үбэлэй һарануудай туршада продукци үйлэдбэрилжэ абаха, үнеэдээ, тугалнуудаа гарза хороло багатайгаар ондо оруулха аргатай болоно ха юм.

Январь һара һаял гараба. Үбэлэй һарануудай дүүрэхэдэнь, ута унжагай, хүйтэн шуурга шамаргаатай хабарай һарануд хүрэжэ ерэхэ. Юрэдөөл, үбэлэй нюрган үшөөл ута гэжэ һануулхаар байнэ.

А. БОБКОВ,
«Саяан» газетын редакцини таһагые даагша.

Техникэ заһабарилга ямар ябанаб?

ХАБАР ХОЛО БЭШЭ

Мүнөө үбэлэй тэгэндэ тарыан ажал, хабарай тарилга тухай ямар хөөрэлдөөн байха юм гэжэ зариман һанажа болохо. Теэд газарай гүнзэгы саһаар хушагданхай, ян хүрэшэнхэй байбашье һаань, ёнотой тарыашад ерэхэ хабарай ажал, ерээдүйн ургаса тухай ойро зуурашье мартахагүйл даа.

Тиимэһээ эдэ үбэлэй үдэрнүүдтэ ажахынуудай заһабарилгын мастерской, МТМ-нууд соо хүдэлмэри замхаагүй бшуу. Бүхы талаараа нилээд хүшэр хүндэшье һаань, колхоз, совхозууд, тарыашадай ажахынуудай эблэл, нэгэдэлнүүд, фермернүүд арга хургаараа трактор, машинануудаа заһабарилха, хабарай тарилгада саг соонь бэлдэхэ гэжэ ороолдоно. Юуб гэхэдэ, сагай ошохо түргэн, ороидоол 2—3 һарын үнгэроөд байхада, хабарай тарилгын хүдэлмэрийн хаһа тулажа ерэшоод байхал.

Ранжуровай нэрэмжэтэ колхозой тарыашад, механизаторнууд эдэ бүгэдые һайн ойлгоно. Түлеэ залһанһаа эхилээд, шэнгэн түлишэ, тоһодолгын хэрэгсэл, мүн техникэ заһабарилгада хэрэгтэй элдэб зүйлнүүдэй үнэтэйшье һаань, эндэхид аргыень оложо, МТМ-гэйнгээ бүхы оньһон түхеэрэлгэнүүдые худэлгэнэ, трактор болон худөө ажахынгаа бусад томо, жэжэ машинануудые заһабарилна. Бүри ноябрь соо эндэ энэ худэлмэринь эхилгдээ юм.

Нигэжэ ерэхэ хабарай тарилга, ургаса тухайгаа һаналаа табшка байна.

Үнгэрэгшэ жэлдэ Шара-Голой тарыашад газар дээрэ һайнаар худэлһэнэй ашаар лэ үндэр баян ургаса ургуулжа абаа. Жэшээлхэдэ, Ранжуровай нэрэмжэтэ колхозой тарыан ажалай бригадинууд нёдондо 61,4 мянган центнер ороолоо сохижо абаа гэхэ гү, али урид хараалһанһаа 12 мянга үлүүтэй центнерээр ехэ тарыа хуряагаа. Үнинэй механизатор П. А. Банщиковай даадаг бригадынхид тарыалангай гектар бүриһөө 23 центнер орооһо сохижо абаа. Энэ бригадын түрүү комбайнер Ю. Г. Жарков камарай хуряалгын үедэ 8315 центнер тарыа сохижо, чемпион болоһон байна.

— Барег һайн ургаса абаһанай ашаар ерэхэ хабарай тарилгын үрэнэндэ эгээл эрхим шанартай тарыа хүсэд хүрэхөөр хааха, гүрэндэ горитой орооһо худалдажа, мүнгэ оруулха, худэлмэришэдтөө тарыа хубааха, малдаашье эдюулхэ орооһо таһалха аргатай болообди, — гэжэ колхозой түрүүлэгшэ В. Ч. Балсанов хэлэнэ.

Энээнһээ гадна, малай тэжээл ургуулжа абадаг оньһожоруулагдамал бригаданууд баһал һайн үрэ дүн түйлаа. Прокопий, Николай Аносовуудай даадаг бригаданууд кукурузын, холимол ургамалнуудай һайн ургаса абажа, хамта 10,5 мянган тонно сенаж, силос дараа юм. Энэнь бүхы аймаг соо нөөсэлэгдэнэн шэмэтэ тэжээлэй гурбанай нэгэ хуби болоно.

Сабшалан даажа абаһан луговодуудай оньһожоруулагдамал звенонууд (дааг. шань Ф. О. Тыкшеев, Е. К. Аносов) гектар бүриһөө 35—40 центнер үбһэ абаа юм.

Эдэ бүгэдэһөө ямар тобшолол хэхэб гэхэдэ, эндэхид хэзээдэшье газар дээрээ бодото эзэн ёһоор худэлдэг, хэды бэрхэтэйшье һаань, үндэр ургаса абаха хэрэгтэ хүсэ шадал гамнадаггүй зон гэжэ үшөө дахин өөһэдыг гөө баталан харуулаа.

Байгша ондошье тэдэнэр хабарай тарилгада хаһа саг тань жэншэдгүй бэлдэхэл байха.

А. ФАРФУТДИНОВ.
Хяагтын аймаг.

САГААЛГАНДА АМАРХАБДИ

Буряадай ССР-эй Верховно Советэй 1991 оной январийн 11-нэй тогтоолтой тааралдуулан, Буряад Республикын Министрнүүдэй Совет арадай Сагаалганай һайндэрэй 1994 оной февралийн 11-нинэ амаралтын үдэр гэжэ сонносхобо.

Президентын Зарлиг тухай

МОСКВА. «Гүйсэдхэхы засагай федеральна зургааануудай байгууламжа тухай» Зарлигта Борис Ельцин һайхан гар табиба. Журналистнуудшье, Россин кабинедэй олохон гэшүүдшье энэ Зарлигые тэсэжэ ядан хүлеэдэг һэн. Правительствын худэлмэриин ашаг үрые дэшэлэлүүлгэдэ, тэрэнэй аппарадые, министерствэнүүд болон албан зургааануудай тоое үсөөрүүлгэдэ энэ Зарлиг хандуулагданхай гэжэ тус документые бэлдэхэ үедэ Президентшье, премьершье тэмдэглэдэг бэлэй.

Правительствын байгууламжа зарим тэды хубилагдаа. Министерствэнүүдэй тоо 30 гаран байһанаа, 23 хүрэтэр хороогдоо. Гүрэнэй зарим комитедүүд нэгэдүүлгэдэнэн гү, али министерствэнүүд ба федеральна албанууд болгогдон хубилагдаһан байна. Гүрэнэй 24 комитет, федеральна 20 албан ба департамент правительствын бүридэлдэ орохо бшуу.

Правительствын бүридэлдэ ородог Оборонын, Дотоодын хэрэгүүдэй, Гадаадын хэрэгүүдэй министерствэнүүд, гадаадын тагнуулай ба контрразведкын албанууд, Харуулай главна управлени ба Правительствын хэлхеэ холбооной болон мэдээсэлэй агентство, Архивай албан, Телевиденн болон радио-дамжуулгын талаар албан гэхэ мэтын федеральна зургааануудые Президентын мэдэлдэ байха гээд Зарлиг соо хэлэгдэнхэй. Энэнь һайшаалтай.

Гэбэшье правительствын хүтэлбэридэ хэд орохоб гэһэн гол асуудал үшөө шиндхэгдээгүй. Мүнөө болотор 9 вице-премьер байгаа һаа, ороидоол 1,7 центнер үбһэтэй үбэлжөө һэн.

— Байдалнай барег. Гансал малшадай абадаг салин түлбэри ахир бага байна. Урданайхлар бодоходо, мүнөөнэй салин яһала ехэ шэнги ааб даа. Теэд 10 мянган солхообоор мүнөө юу хүшэ хүрэжэ абахабши? Эгээл тиимэһээ илангаяа малшадта үмсэдөө үхэр малтай байгаагүй һаа, хоолойгоо тэжээхэнь бэрхэтэй. Бидэ ооһэдын хоёр һаамхай үнеэдтэй, арбаад хонидтой, хоёр-гурбан гахайтайбди. Бурханай хайраар, һу, тоһо, зөөхэйгөөр, мяха шүлөөр ядаагүй байнабди,—гэжэ Полина Гуржаповна хэлэнэ.

Ганса энэ айлайхи бэшэ, эндэхи холын бүхы малшад нигэжэ гол түлэб ооһэдыгөө хүсэ шадалда найдажа худэлнэд.

Д. БАДМАЕВ,
«Знамя труда» газетын худэлмэрилэгшэ.
Захааминай аймаг.

УНШАГТЫ, ТАНИЛСАГТЫ.

2-дохи нюурта. Буряад Республикын Конституцини проектые зүбшэн хэлсэнэбди. Р. Цыдендамбаев: «Орёо шухала асуудалнуудай нэгэн»; «Хүндэ байдалаа шэнжэлхэ хэрэгтэй» — хөөрэлдөөн; «Россин Федерацини Президентын Зарлиг тухай» —тайлбари.

3-дахи нюурта. Түрэл хэлэмнай—тушэг хэшэгнай. Н. Ланзатов: «Арадайнгаа түүхэтэй холбон»; Буряад Республикын Гүрэнэй шанда зуушалагдаа. Е. Балжирова: «Үхибүүдэй үнжэгэн сэдьхэлдэ...»; Г. Бадмаев: «Дуратайгаар шудална»— фотомэдээсэл; Округһоо ерэһэн бэшэг. З. Бужеева: «Манай нютагай хубүүн юм».

4-дахи нюурта. Республикын соёлой, искусствын һонин. Спорт.

БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН КОНСТИТУЦИИН ПРОЕКТ ЗҮБШЭН ХЭЛСЭНЭБДИ

АРАД ЗОНДО ОЙЛГУУЛХА, ҺАНАМЖЫЕНЬ МЭДЭЖЭ АБАХА

Совет засаг арадай засаг ханганабди гээ. Эндэшье баһал арад өөрынгөө засаг сэхэ, мүн гүрэнэй засагай болон нютагай өөһэдөө өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зургааануудаар дамжуулан бэелүүлхэ гэгдэнэл ха юм. Гадна гүрэнэй засагай субъект болоод эшэ үндэһэнинь республикын олонциональна арад байха юм байна.

Инмэрхүү бодолнууд Конституцини проектын нэгэдэхи бүлэг уншаад, шудалаад байхада, толгойдо оробо. Магад зоной ашхарал татаха юм гү гэжэ һанахадаа, үнэн сэхээр хэлэхые ороолдообди. Һанамжануудаа бидэнэртээ дуулгыт гэжэ үшөө дахин һануулая.

Ц. ЦЫРЕНДОРЖНИЕВ.

Улаан-Удын авиационно нэгэдэлэй үйлэдбэриин цехүүд энэ жэлэй январийн 1-нээ 30 болотор хаагдажа, худэлмэрилэгшэд административна амараллада гараха баатай болоо юм. Бүридхэлэй зүйлнүүдэй үгы дээрэ-

Авиазавод һараар хаагдаба

һээ нэгэдэлэй хүтэлбэрилэгшэд нимэ шиндхэбэри абаһан байгаа. Эдэнэрые хангадаг гол предприяти — Пермиин мотоор хэдэг заводһоо мотоорнууд, редукторнууд саг соогоо ерэхэсэ болёо. Тиимэһээ финансова хүндэхэн байдалаа тогтонижоруулха, үйлэдбэриин бэшэ гаргашаяа бага болгохо талаар авиазавод нимэ хэмжээ ябуулга абаһан байгаа бшуу. Һарын туршада бүхы худэлмэрилэгшэдтэ туһаламжа болгон, тон доодо захын хэмжээнэй салин хүлһэн түлэгдэхөөр хараалагданхай.

Һарын энэ баалалтатай амаралтын үедэ предприяти ба тосхонние дулаа болон электрын эльшэ хүсөөр, телефонно холбоогоор, ведомственнэ бэшэ харуулаар хангаха бухы албануудхүдэлхэ юм.

Манай корр.

Захил хэгшэдэй анхаралда

Хүндэтэ уншагшад! 1994 оной түрүүшын хахад жэлдэ [зургаан һара соо] манай газетэдэ захил хэлгын үнгэрөөшье һаа, удаадахи табан һара соо абажа байха арга байна.

Жэлэй эхинһээ «Буряад үнэндөө» ямар нэгэ шалтагаанаар захил хэжэ үрдеэгүй байбал, январийн 20 болотор захил хэжэ болоно. Тиихэдээ февралийн 1-нээ абажа эхилхэт. Удаань февралийн 20 болотор захил хээ һаа, мартын 1-нээ газетэеэ абадаг болохот.

Март һарын эхинһээ байгша оноймвай хахад жэлэй захил хэгдэжэ эхилхэ гэжэ дуулгая.

БУРЯАД ҮНЭН
газетэдэ 1994 оной захил үргэлжэлһөөр
Хүндэтэ уншагшад!
Түрэлхи хэлэн дээрээ хэблэгдэн гарадаг газетэдээ захил хэхээ бү мартагты!
Захилай сэн
Хэтэдэ: Хүдэвдэ:
Хахад жэлэй — 2880 тук. 3330 тук.
Гурбан һарын — 1440 тук. 1665 тук.
Газетымной индекс — 50901

Буряад Республикын Конституциин проектые зүбшэн хэлсэнэбди

ОРЁО ШУХАЛА АСУУДАЛНУУДАЙ НЭГЭН

Манай Республикын Конституциин (Үндэһэн Хуулиин) проект хэблэлдэ гаража, олон зоной зубшэн хэлсэлгэ эхилээд байна.

Минин бодоходо, национальна талаар — ехэ орёо бэрхэ асуудалаар арсалдаан гарахаяа байна ха. Олонинтэдэ мэдээсэл дамжуулдаг хэрэгсэлнүүд соо, мүн һүүлэй үедэ Верховно Советэй сессинүүд эн асуудалаар элдэбүн үгэ хүүр гарана.

Республикымнай парламент 64 депутадһаа бүридэһэн нэгэ палататай. «Арадай Хурал» гэгдэхээ байгаа юм ха. Тиигээд зарим нэгэ зон парламентда буряад яһатан 30 процентһээ доошо бэшэ байха, республикын президент гүрэнэй хоёр хэлэ мэдэхэнээ гадна заатагүй буряад хүн байха ёһотой гэлсэнэ. Һаяшаг «Буряад үнэн» газетэдэ С. Скольжикова республикын парламентда Усть-Ордагай ба Агын Буряадай округуудһаа, мүн Ольхоной районо-һоо түлөөлэгшэдые байлгахые дурадхана.

Эдэ мэтын асуудалнуудые шиндхэхэдээ, ехэ анхаралтайгаар хандаха хэрэгтэй ха. Юундэб гэхэдэ, нимэрхүү асуудалые зүбөөр, гүйсэд һайнаар шиндхэжэ шадаагүй һаа, элдэб үндэһэ яһатанай дунда эбээ таһаралга, хёмороон боложо магадгүй бшуу. Манай республикада, энэ талаар бусад зарим республикануудтай жэшэбэл, мүнөө дээрээ бараг амгалан байна.

Ород, буряад болон бэшэшье яһатан манай Буряад оройдо үни удаан саг соо хоорондоо эбтэй эетэй ажамидаржа байһан түүхэтэй. Өөрөө би Хлагтын аймагай Хираанай-Адаг нютагта түрэжэ удэһэн хүнби. Минин бага байхада, Хираан голой нэгэ таладань ородууд, нүгөө таладань — буряадууд ажаһуудаг, хоорондоо нягта харилсаа холбоотой байдаг бэлэй. Зарим нэгэнэйнь хоорондоо түрэл сада, хүдэ урагууд болодог ушаруушье үсөөн бэшэ һэн. Жэшээнь, Шульгинтэн сэбэр гоё буряад хэлэтэйнүүд, Бүрдэн, Хужарта нютагаархин — салуужантантай, Кузнецовтон Хилгантын Улаантантай (Цыремпиловтэнтэй) дүтэ түрэлэй боложо, буряадай Сагаалган, зунай найр, ородой пасха, рождество һайндэрнүүдэй үедэ хоорондоо ябалсажа, ошолсожо байдаг һэн. Мүнөөшье нимэ харилсаагаа алдадаггүй. Ородуудһаа манайхид таряа тарижа, огород ургуулжа һуража, ородууд буряадуудһаа мал үдхэжэ һуража байһан саг байгаал даа.

Хожомхон тээшээ, гушаад онһоо эхилжэ, нэгэ ажахы боложо хамтархадаа, Хираан голойнгоо урда бэедэ гаража, ород, буряад илгаагүй нэгэ тосхон боложо түбхинөө бэлэйбди. Уданагүй Хираанай-Адаг, Ехэ-Нуга болон бэшэ нютагуудаар татаар үндэһэ яһатан нүүжэ ерээ һэн. Эдэмнай баһал бэрхэ ажалша, һайн зон лэ даа. Буряад хэлэндэ угаа һүбэлгэн түргэнөөр хоорондоо һурадаг, сэбэрээр хэлэжэ эхилдэг һэн. Татаар, буряадууд баһал гэрлэжэ, айл бүлэ болоһон ушар олошоржол байдаг. 8—9 жэлэй саада тээ ахымни хүбүүн Илья Бариевтанай Галя басагые һамган болгон абаад лэ гурбан үхибүүдтэй һайн ажаһуужа байдаг.

Минин ажаглахада, манай талын нютагаархин колхоз, совхозойнгоо түрүүлэгшыешье һунгахадаа, ород, буряад гү, али татаар гэжэ илгадаггүй. Харин хэр зэргын шадамар, мэргэжэл, дүршэл һайнтай, томоотой, үнэншэ сэхэ талыень лэ харадаг гээшэ. Жэшээ болгон хэлэхэдэ, 1939 онодо минин 12-той байхада, «Большевик» колхозой түрүүлэгшээр Хилганата нютагта ганса ород айл байһан Иван Яковлевич Кузнецов һунгагдажа, 1941 оной дайнай эхилтэр ажаллаад, фронт ошоо ами үнгргэһэн юм. Бүри һаянай, 80-яад онуудай нэгэ жэшээ. Хлагтын аймагай Ехэ-Нугын ажахын директорээр буряад һамгантай, нютагтаа хүндэтэй хүбүүн Нуртынов амжалтатай һайн ажаллажа байна.

Нимэрхүү жэшээнүүдые юундэ дурданабиб гэхэдэ, Конституциин проектын зүбшэн хэлсэгдэжэ байгаа үедэ национальна талаар хабаатай орёо бэрхэ асуудалнуудаар ехэ зүбөөр, хольн хараа бодолготойгоор яа хуули зохёохо хэрэгтэй гэжэ һанагдана.

Республикын Арадай Хуралда буряад депутадуудай квото бин болгохо, Президент гүрэнэй хоёр хэлэ мэдэхэнээ гадна, заатагүй буряад хүн байха ёһотой гэһэн Конституцитай болоо һаа, республикынгаа, ехэнхи болохоород зонойнгоо эрхэ сүлөөе хаһаһан, хизаарлаһан боложо,ород, буряад болон бусад яһатанай дунда хёмороон үүсхэгдэжэ магад гэжэ би анханайшье һанадагби. Саашалхадаа Президентмнай буряад нэрэ, обогтой байха гэлдэхэмнай холо бэшэ боложо байна ха. Жэшээнь, Семенов, Павлов мэтын фамилитайнууд бэшэ, заабол Лубсандоржиев, Жигмитцыренов мэтын фамилитайнууд лэ байха ёһотой гэлсэхэ дээрээ хүрэжэ байна хабди.

Сэхыень хэлэхэдэ, хараха зүһэ шарайгаараал буряад шэгтэй, ёһо заншалаа байха «сайн байна» гэхэһээ сааша юумэ мэдэхэгүй буряад хүтэлбэрилэгшэдэймнайшье олон байһанинь арсашагүй.

Зүб лэ даа, манай Буряад Республика хадаа Росси гүрэнэй бээе дааниг национальна нэгэ субъектнь болоно гээшэ. Тиимэһээ эртэ урдынгаа орхигдожо байһан соёл, үрлал, ёһо заншалаа болон үндэһэн буряад хэлээе һэргээжэ, саашань хүгжөохэ ёһотойбди. Энэмнайшье дамжаггүй юм бээ.

Һүүлэй 7—8 жэл соо энэ талаар нилээддүй оролдолго, ажал, үнгэ бүрнин хэмжээ ябуулганууд, минин бодоходо, амжалтатайгаар бэелүүлэгдэнэ— энэнь һайшаалтай байна. Плангаа Бүгэдэ буряадуудай үндэһэн соёлой эблэл (ВАРК) президент Д. Д-Н. Дугаровай, вице-президент Б. Д. Баяртуевай хүтэлбэри доро хэгдэжэ байгаа ажал, оролдолго бүхы буряад зондо эли мэдээтэй боложо, соёл, урлал болон ёһо заншал, дасан дуган һэргээн бүтээхэ ябадалда маша ехэ нүлөө үзүүлжэ байна гэжэ һанагшаб. Урданай ёһо заншал, үндэһэн буряад хэлээсэ һэргээн хүгжөөхэ хэрэгтэ «Буряад үнэн» газетын хубита нилээдгүй ехэ гэжэ тэмдэглэлтэй.

Эдэнэй хажуугаар Буряад-Монголой Арадай Нам, Хамутаевай толгойлдог «Нэгэдэл» эмхи, П. Шаблинай ударидадаг хотын соёлой түб мэтын байгуулгануудай бодото үрэ дүнтэй юумэ хэһэн, бүтээһэнинь харагдадаггүй хаш даа. Харин тэдэмнай, ойлгоходо, национальнэ хараа бодолтойл асуудалнуудые үүсхэжэ байдаг зон ха гэжэ бододогби.

Ерэхэ жэлэй март һарада Буряадай Арадай Хуралда һунгалта болохоор хараалагдана. Болохоёо байгаа һунгуулиин урдахи тэмсэлдэ эдэбхитэйгээр оролсожо, түрэл нютагайнгаа, арад зоноойнгоо һайн һайхан байдалай түлөө үнэн зүрхэнөөе, хүсэ шадалаа хайрлангүй оролдохо, томоотой һайн, эрдэмтэй, шадамар, үнэн сэхэ хүбүүд, басагадаа депутадта дэбжүүлжэ, һайнуудай дундаһаа һайниие Президентын түшаалда һунгаха гээшэ ехэ шухала хэрэг ха юм даа.

Һүүлэй үедэ В. Н. Ленинние мүушалхадаа, «тогоошон бүхэн гүрэние хүтэлхэ хэрэгтэ оролсохо ёһотой» гэһэн үгые бурууша-адаг зон бин болонхой. Минин бодоходо, Ленинэй хэлэһэн үгын удхые Сталинай үедэ зорюута хазагайруулжа, хуули зохёон гаргадаг зурганда жиирэй хонишон, токарь болон бусадые һунгадаг болонхой байгаалди даа. Харин В. И. Ленин дээрэ дурдагдаһан үгэнүүдые хэлэхэдээ, бүхы арад зон гүрэнние хүтэлхэ хэрэгтэ оролсохо гэхэдээ, ехэнхи зон оойһэдынгөө найдаһан, эти-гэһэн хүнүүдые түлөөлэгшэ (депутат) болгон һунгажа, гүрэнние хүтэлхэ хэрэгтэ оролсохо гэжэ хэлэһэн байгаа ха. Ушар нимэһээ һунгалта гээшэмнай аргагүй шухала хэрэг.

Ерэхэ һунгалтатай холбоотой нэгэ һанамжа. Үнгэрһэн арбан дүрбэдэхи сесси дээрэ Президентээр наһаараа 30-һаа 55 наһа хүрэтэр хүн һунгагдаха ёһотой гэлсэбэ. **Би дурадхал оруулхадаа, 60 наһа хүрэтэр болохо гэхэ байнаб.** 60 наһатай хүн гээшэ ажалайнгаа талаар ёһотойл гүйсэд дүршэлтэй, ажабайдалые һайн мэдэхэ, шадаха, доодо захань 6—7 жэл соо ажаллаамаар байна ха юм даа. Хараад үзыт, манай республикын мэдээжэ хүнүүд С. В. Ангапов, Н. А. Розанов, С. Н. Будданов гэгшэдые. Эдэмнай 60 гараһаншье һаа, үшөөл гүйсэд һайн ажалламаар лэ, һаа 57-дохи наһандаа ябажа байгаа Владимир Бизьяевич Сагановышье абаад үзыт.

Үшөө нэгэ һанамжа. Мүнөө сагта, олон партинуудай, хүдэлөөнүүдэй бин боложо байгаа үедэ, **парламентынгаа хахадыень партийна списогүүдээр һунгаха байгаабди.** Республика соомнай хэдэн партинууд ажал ябуулгаяа эрхилнэ: Россин Компартинин организаци, Буряад Монголой Арадай Нам, үнгэрһэн һунгуулиин үеэр бин болоһон Буряадай региональна эмхи. Буусадшье нэгэдэл, хүдэлөөнүүд һунгуулиин болотор шадалаа харуулжа магад.

Р. ЦЫДЕНДАМБАЕВ.
Забсэгтэ Хүсэнүүдэй болон ажалай ветеран.

Статьягай автор гонорараа «Буряад үнэн» газетын жасада дамжуулба.

Үнгэрһэн, 1993 он болобо. Эдэнэр өөһэд дабажа гараба гээшэ. Һүмо бэелүүлхэ гэһэн холын программа минин дэмы һүүлэйнь һүүлдэ материальна байна. Тэрээнһээ гадна дээшэлээ. Хүдөөгэй хүн саг соогоо үгтэхээ болин шилээд һаад ушаруулба.

Бэшүүрэй районой колхоз, совхозуудай үнгэрэгшэ жэл гүүдтэйгээр түгэсхэһэн тухай асуудалаар манай тусхай корр. Д. ажахын продукци бэлэдхэ ба хинаи шалгаха талаар районд циин ахамад инспектор М. И. ПЕТРОВТО хэдэн асуудалтайгаа хүдөө ажахын хүдэлмэрилэг-дэ ооһэдынгөө эзэм дээрэ энэ үлэй хоёр-гурбан жэлэй дотор хүрэтэр болохо гэхэ һаа. Гол эд үйлэдбэрилог-дэ—колхозуудай техническэ нөөсын талаар хой. Эдэ бүхы асуудалнууд хүдөө ажахын продукци бэлэдхэ ба хинаи шалгаха талаар районд-ын ахамад инспектор М. И. ПЕТРОВТО хэдэн асуудалтайгаа.

МАНАЙ ХӨӨРЭЛДӨӨН

ХҮНДЭ БАЙДАЛ ШЭНЖЭЛХЭ ХЭ...

— Михаил Иванович, нэн түрүүн нёдондо жэлдэ тарьяан ажалай хүдэлмэрилэгшэд энэ жэлэй малай үбэлжэлгэдэ тэжээлэй бааза байгуулха талаар ямар хүдэлмэрин ябуулһан байнаб? Тэжээлэй хэр зэргэ бэлэдхэгдэнэнһээ мүнөө жэлэй үбэлжэлгын хуби залан шинджэгдэхэ байна ха юм.

— Хабарай, зунай һарануудай хэды хожомдожо ерээшье һаань, манай район дотор ороһото ургамалнуудай муу бэшэ ургаса хүрэгдажа абтаба. Ажахынууд нёдондо урзанда жэлэйхидэ орходоо тарьялангайнгаа талмайе аяар 8 мянган гектараар үргэдхэһэн байна. 1993 ондо колхоз, совхозуд обёосой үрэнэй дуталдаһанһаа боложо, хахалагдаһан паар дээрээ шэнжисэ ехээр тарьяа. Тарьялангай гектар бүрнһөө 12,4 центнер ургаса сохигдоо гэхэ гү, али энэнь урзанда жэлэйхитэй сасуулхада, 3,8 центнерээр дээшээ абтаа. Эдэ бүгэдэ энэ жэлэй малай үбэлжэлгын үедэ нинтын адууһа малые талха тарьяная зүйлөөр бага зэргээр хангажа шадаа гэхэ байнаб. «Новосретенский», Дзержинскийн нэрэмжэтэ совхозууд, «Дружба», «Еланский», «Победа» колхозуудтарьян ажалай продукци үйлэдбэрилхэ талаар яһала ажалта түйлаа гээшэ. Ургамалнуудай ургасада тэрэнние харууһалха технологи болон тарьяа хуряалгын хүдэлмэрини шанар гэхэ мэтэ баһал нүлөөлэлсэһэн байха юм.

Урзанда жэлтэй сасуулан харабал, 1993 ондо районоймнай ажахынууд бүдүүн тэжээл яһала ехээр нөөсэлжэ абаа. Жэшээлэн хэлэхэдэ, үбһэн аяар 11 мянган тонноор гэхэ гү, али үнэрһэн үбэлжэлгынхидэ орходоо хоёр дахин өхэ тэжээл бэлэдхэгдээ. Мүн лэ нөөсэлэгдэһэн үбһэнэй шанарынь дээшээ гэжэ онсолон тэмдэглэхэ хэрэгтэй. 11 ажахыһаа республиканска агрохимлабораториде эльгээгдэһэн 4150 тонно үбһэнэй микл 165 тоннонь ямаршье классай бэшэ байгаа. Бэшэниинь 1-дэхи ба 2-дохи классай шанартай үбэлэхэгдэһэн гэжэ элируулэгдээ һэн. Калининай нэрэмжэтэ, «Дружба» колхозуд, «Сибирь», Охин-Булагай, «Новосретенский» совхозуд үбһэ ехээр бэлэдхэжэ абаба. Эндэ нимэ нэгэ зайабари хэхээр байна. 1992 он манай районой эрхэ байдалда сагай уларилай талаар ехэл муу жэл болоо бэлэй. Ушар тиимэһээ тэрэ жэлдэ нуга сабшалан дээрэһээ үбһэн мүртэй суглуулагдажа, һүрилэгдөөгүй һэн.

Манай ажахынууд 1993 ондо урзанда жэлэйхинһээ силос ехээр бэлэдхэжэ абаа гэхэ гү, али 7 процентээр ехые дараа. «Рассвет», Калининай нэрэмжэтэ, «Еланский» колхозуд, Хёлгын совхоз шэмэтэ тэжээл нөөсэлхэ талаар үндэр дүнгүүдые туйлажа шадаба.

Үнгэрһэн жэлдэ район дотор тэжээлэй корнеплод ургуулха, витаминтай ногооной гурил гаргаха талаар мүртэй ажал ябуулагдабагүй. «Сибирь», «Буйский» совхозуудһаа бэрхэтэй байдалай хэды тохёолдобошье, яһала ехэ хэмжээнэй тэжээлэй корнеплод ургуулжа абаһан байха юм. Витаминтай ногооной гурил үйлэдбэрилхэ талаар нэгэшье ажахы бодото хэмжээ абажа шадаагүй. Гол шалтгаанинь гэбэл, агрегадуудые хүдэлгэхэ тоһо түлишэ дуталдажа, һаад ехээр ушаруулаа.

Мүнөө жэлэй үбэлжэлгын үедэ ажахынуудай адууһа мал һолоомоор хээзэ хээзээнэйхинһээ һайнаар хангагдаһан байна. Юрэдөөл, энэ зүйлэй тэжээлээр гүйсэд хангагданхай гэхэдэ алдуу болохогүйл даа.

— Танай хэлэһэнэй ёһоор ойлгоходо, районой колхоз, совхозуудта малай үбэлжэлгые гарза хоролто багатайгаар үнгэргэхэ арга боломожо бии юм байна ха.

— Үбһэ тэжээлээр яһала хангагдаабди гэжэ һанахадашни, мал ажалай байдал һайн тээшээ балай хубилаадхинагүй. Урзанда жэлдэ үбһэ тэжээлээр багаар хангагдахадаа, малайнгаа тоо толгойе эрид усоорууллээ һэмди. Тусхайлбал, эхэ малай тоо аяар 700 толгойгоор үсөөн болгоһон байнабди. Мүнөө манай ажахынуудта 5400 үнөөн үлэнхэй. Эдэ бүгэдэһөө боложо, продукци үйлэдбэрилгэ эрид доошолижо эхилэнхэй. Нёдондо жэлдэ урзанданайхида орходоо һү үйлэдбэрилгэ аяар 17 мянган центнерээр доошоо ороһон байна. Эндэһээ бидэ һү тушааха гүрэнэй захил дүүргэжэ шадабагүйбди. Колхоз, совхозууд 1993 оной туршада гүрэн түрэдөө бүхыдөө 51900 центнер һү худалдаха даабариа бэелүүлэнгүй үлэбэ. Манай бүхы ажахынууд муугаар хүдэлөө гэхын аргагүй. Үридшалан тооложо гаргаһанай ёһоор XXI партсъездын нэрэмжэтэ, «Рассвет», «Дружба», Калининай нэрэмжэтэ, «Победа» колхозуд, «Буйский», Хёлгын совхозуд һү тушааха түсэбөө дүүргэнэн байха юм.

— Буряадай Статистикын гүрэнэй республиканска комитедэй 1993 оной декабрини нэгэнэй мэдээн соо-һоо абажа харахада, танай райондо адууһа малай ниланГаа үхэрэй гарзалха ушар нилээд олошорһон байна. Жэлэй дүшгөөр байдалтнай хайшаа хубилбаб? Тэрээн тушаа хэлэжэ үгыт?

— Эндэ хэдэн шалтагаануудые дурдалтай ха. Эдэнэй зарим нэгыень абаад, шэнжэлэн харабал, нимэрхүү байна. Ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд, зооветмэргэжэлтэд эхэ малдаа анхарал хандуулхала болинхой. Һүшье, тугалшье үгэдэггүй үнеэдые жэлэй туршада харууһалнабди. Һайн үүлтэрэй, һаамхай үнеэдээ юрын һүрэг соо байлгажа харуулхада, ямар ашаг үрэ үгэхэб, таһан т шадал һүүлэйн жэ хосо эхэ мал рэгтэй ю үбһэ гашалаг найнь т гаргаша Ушар т лодоһон онлоо ха даар ха тоологдо бидэ һаа зүйлэ гөөр, ви макро з гүйгөөр набди. Т жадтаа т хүгжэхэн тэй ха ю

— Ур жэлгын фермэмүү дунда ш һайн ша тула аж нөөр яб гээшэ. Э гөө һанам

— Һүү ажалай үйл шолбо. Э шалтагаан Зарим би гаанда ан дахаяашье дань нимэ һан юм. Б бүхэндэ нүүдэй х согсологдо хүдэлмэрі гоо бэшэ, тороо ябу Мүнөө энэ боложо ош рини түрі шуулха т ри байхаг тагаан у Хөөрдохинь үедэ үйлэ хан, һүн, шын айха дээрэһээ үнэ сэн т шаданагүй нэд өөһэдь гэ зооригүй мэрилэгшэ гуудтаа са соонь үгэ линхой. Аж гэрүүлжэ коллективу нэй түлөө ойлгохо, ех лоо тэмсэ гохо, ехэ ш тэмсэхэ ш юм.

Һүүлэй ябаһан хүн табихаяа б хэреэн жэл рэ холо аж малшадаа эрхэ байдал дэниие халу хүрсэлхэ, б жа үзүүлхэ хой. Нимэ байхадаа, т дэрэй хүндэ дэрэйнгөө а жолжо байха тай байна б

Акционернүүдэй «Рязанский завод автомобильной аппаратуры» бүлгэмэй конструкторнууд фермериүүдэй болон хамһабарнин ажахынуудта хэрэглэгдэхэ олон шэглэлтэй машина зохёон бүтээгээ. Тэрээндэ элдэб хэрэгсэлнүүдые һэлгэн шаГагалжа байгаад, бетон худхажа, харуулдаха, модо нүхэлжэ, тоһо бүлэхэ, зооХэй буйлуулха гэхэ мэтэ элдэб ажал хэжэ болоно.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: ахалагша конструктор Ю. В. Поляков зохёоһон машинынгаа дэргэдэ.

ИТАР—ТАСС-ай фото.

Россин Федерациин Президентын

Зарлиг

Газарай реформо бэелүүлхэдээ газар ашаглаха болон хамгаалха талаар гүрэнэй хиналтые шангадхаха тухай

Россин Федерацида газарай реформын үнэргэгдэжэ байха үедэ газарые зүбөөр ашаглаха болон хамгаалха хэрэгэй түлөө гүрэнэй зүгһөө хиналта шангадхаха. Газар тухай хуулинуудые хазагайруулһанай түлөө эрхэтэдэй, тушаалтадай, юридическэ нюурнуудай харюусалгые дээшэлүүлхэ зорилготойгоор тус Зарлиг гаргаГдана.

Тэрээн соо нигэжэ заагдана. «Россин Федерацида конституционно хубилалтануудые шата шатаарнь бэелүүлхэ үедэ эрхэнүүдые тааруулха тухай» Президентын 1993 оной октябрини 7-до баталан абаһан Зарлигай 2 болон 3 пунктнуудта үндэһэлэн, нигэжэ **тогтооноб:**

I. Россин Федерацида Газарай үндэһэн хуулини абтатар газар тушаа хуули хазагайруулһанай түлөө эрхэтэдтэ, тушаалтад болон юридическэ нюурнуудта захиргаанай гуримаар нимэ хэмжээнэй яла тохогдохо гэбэл:

а) хото городуудта барилга хэхэ документацини ёһоор газарай таһалагдахада тушаалтадай, юридическэ нюурнуудай дура зоргоороо газар эзэмлээд байгаа һаань, тэдээнэй эгээл бага салингай 100-һаа 200 күрэтэр хэмжээнэй зэргын яла тохогдохо, мүн эрхэтэдтэ салингайнь нэгэнһээ гурба хүрэтэр хэмжээнэй яла ашагдаха;

б) байгаали хамгаалгын, байгаалинин-заповеднэ, элүүржүүлгын удха шанартай, һэргээгдэжэ байһан газарнуудые, ондоошье онсо эрхэ байдалда хэрэглэгдэдэг газар ашаглаха гуримые хазагайруулһанай, мүн тэдэнние радиоактивна үзэгдэлэй талаар бузарлаһанай түлөө эрхэтэд—эгээл бага салингайгаа гурбанһаа таба хүрэтэр хэмжээнэй, тушаалтад, юридическэ нюурнуудта бага салингайнгаа арбанһаа хори хүрэтэр хэмжээнэй зэргын яла түлөхэ;

в) хүдөө ажахын хэрэглэмжэй газарые эзэн бусаар ашаглаһанай, газар һайжаруулха, һалхинһаа, үһанда нуралгаһаа хамгаалха уялгата хэмжээнүүдые бэелүүлээгүй байжа, хүрьһыень муудхааһанай, газарай участогуудые буруугаар хэрэглэһэнэй. газарай түлөө түлбэринүүдые саг соонь түлэдэггүй байһанай түлөө эрхэтэдтэ, тушаалтадта эгээл бага салингайнь гурбанһаа арба хүрэтэр хэмжээнэй зэргын яла, юридическэ нюурнуудта эгээл бага салингайнь арбанһаа хори хүрэтэр хэмжээнэй яла тохогдохо;

г) газар ашаглаха, хамгаалха, мүн «Газар тухай» Хуули хазагайруулгые усадхаха талаар тусхай органуудай тушаалтадай заабаринуудые дүүргэхэһээ хулжаһанай, саг соонь дүүргэгүйн түлөө эрхэтэдтэ эгээл бага салингай табанһаа арба хүрэтэр, тушаалта нюурнуудай эгээл бага салингай арбанһаа хори хүрэтэр; юридическэ нюурнуудай эгээл бага салингай хориннһоо гуша хүрэтэр хэмжээнэй зэргын яла тохогдохо байна.

2. Россин Федерацида газар ашаглаха болон хамгаалха талаар Гүрэнэй ахамад инспектор, тэрэнэй орлогшонор, гүрэнэй инспекторнүүд, энэ талаар гүрэнэй органуудһаа тусгаар табигдаһан тушаалта нюурнууд «Газар тухай» Хуулине хазагайруулһан хэрэгүүдые өөһэдөө хаража үзэхэ эрхэтэй. Яла тохохо эрхэ дээрэ дурсагдаһан нюурнуудта Россин Федерацинн Министрнүүдэй Совет-Правительство тогтоожо үгэхэ байна.

3. РСФСР-эй Газарай кодексын тогтоһоной ёһоор, ялын хэмжээе тодорхойлходоо, нимэ гуримуудые хүтэлбэри болгохо гэбэл:

зуун түхэриг—ажалай түлөөһэнэй эгээл бага нэгэ хэмжээн гэжэ тоологдохо. Тиихэдэ тохогдоһон яла ажалай түлөөһэнэй мүнөөнэй эгээл бага хэмжээнэй гурбанай нэгэ хубиһаа доошоо байха ёһотой.

Табан зуун түхэриг—ажалай түлөөһэнэй табан эгээл бага хэмжээн гэжэ тоологдохо. Мянган түхэриг—долоон, гурба мянган түхэриг—арбан, таба мянган түхэриг—арбан табан, арба мянган түхэриг—хорин. зуу мянган түхэриг—ажалай түлөөһэнэй хоёр зуун эгээл бага хэмжээн гэжэ тоологдохо болоно.

«Россида газар тушаа харилсаануудые тааруулха, аграрна реформо хүгжөөхэ тухай» Россин Федерациин Президентын 1993 оной октябрини 27-ной Зарлигтай зохилдуулан, газарай хуули хазагайруулһанай түлөө түлэгдэнэн ялын мүнгэн газарай нөөсэнүүдэй болон газар эзэмжэлгын комитедүүдэй тусхай жасада оруулагдаха байна.

Энэ Зарлигые Россин Федерациин Федеральна суглаанай үзэмжэдэ тавиха. Зарлиг хэблэлдэ толилогдоһонһоо хойшо хүсэндөө орохо гэжэ тоологдоно.

Россин Федерациин Президент
Б. ЕЛЬЦИН.

Москва. Кремль.
1993 оной декабрини 16.

Ехэ-Куналейн таряашадай ажахынуудай Ленинэй нэрэмжэтэ нэгэдэлдэ эдэ үдэрнүүдтэ эхэ хонидынь хурьгалжа эхилээ. Һүүлэй мэдээгээр, түрүүшын 200 гаран хурьгад абтаад байна.

Нэгэдэлэй түрүүлэгшэ М. В. Михалевтой хөөрэлдэхэдэмнай, тэрэ ишгэжэ хэлэбэ:

— Урдань энэ үедэ хонид олоороо түрэжэ, ехэл хүлгэжэ, хөөрсэгэнэжэ байдаг һэмди. Тэрэ үедэ хониднайшье мүнөөнэйхинөө хэдэ дахин олон байгаа ха юм. Энэ жэлдэ ороһоол 500 эхэ хонидые туруулхэмнай. Тиигэбэшье энэ ажал ехэл бэрхэтэйгээр, һаная зобориторгоор үнгэргэгдэжэ байна.

Үнэхөөрөө эндэ һая ябахадамнай, эхэ хонидынь үбһэ хоолоор дутамаг, түл абалгань хүндэхэн байдалда оронхой байгаа һэн. Ахалагша хонишон К. Р. Чебунинтэй хөөрэлдэхэдэмнай, хурьгадай абтажа байһан хоср отарада 500 эхэ хонидто 10 центнер һолоомо, хонин бүхэндэ 600 граамм үбһэнһөө бэшэ ондоо тэжээл үгтэнэгүй.

Дээрэ дурдагша хонишоной хэлэһэнэй ёһоор, нимэ эрхэ байдалда эхэ хонид ехэ туранхай, һү багатайгаар түрэнэ. Тиимэһээ эхынгээ ураг, һүндэ салаагүй зарим нарай хурьгад гарсалжа эхилээ.

Нимэ байдалда һаная зобонгүй байхын аргагүй. Сэхынь хэлэхэдэ, эндэхидэй хонидоо огтолон үгы болгохо гэһэн зорилгонь ишгэжэл хүсэлдэжэ байна бэшэ аа гү гэхээр. Юуб гэхэдэ, бүхы дээрээ ажахыда тэжээл ябала бин. Гансал хонидтол оодтэй үбһэ хоолой хүртөөгүйнь гайхалтай.

В. БАБУЕВ,
«Завсты Ильича» газетын хүдэлмэрилэгшэ.

Тарбагатайн аймаг.

БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ТОГТООЛ

БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН ДОТООДЫН ХЭРЭГҮҮДЭЙ МИНИСТЕРСТВЫН КОЛЛЕГИИН БҮРИДЭЛДЭ ЗАРИМ ТЭДЫ ХУБИЛАЛТАНУУДЫЕ ОРУУЛХА ТУХАЙ

Буряадай ССР-эй Министрнүүдэй Советэй 1991 оной майн 29-нэй 150-дахи тогтоолдо зарим тэды хубилалта болгон, Буряад Республикын Министрнүүдэй Совет **нигэжэ тогтооно:**

1. Наһанайигаа амаралтада гараһан дээрэһээнь Жербаков Валентин Константиновичые Буряад Республикын Дотоодын хэрэгүүдэй министерствын коллегиин бүридэлһөо гаргаха.

2. Буряад Республикын Дотоодын хэрэгүүдэй министерствын коллегиин бүридэлдэ министерствын уголовно мүрдэлгын таһагай начальник Табинаев Сергей Михайловичые оруулха.

Буряад Республикын Министрнүүдэй Советэй Түрүүлэгшэ В. САГАНОВ.
Буряад Республикын Министрнүүдэй Советэй хэрэгүүдые эрхилэгшэ В. ПОТЕХИН.

1993 оной декабрини 27.

ҮМСЭЛЭЛГЫН ДҮНГҮҮД ЯМАР БЭ?

Гүрэнэй болон муниципальна предприятинуудые үмсэлэлгын гүрэнэй программа хадаа чөгүүдые үмсэлэлгые түгэсхэхэ таарамжатай эрхэ байдал байгуулха гол зорилгогой юм гээд Гүрэнэй эд зөөрини комитедэй түрүүлэгшын орлогшо Дмитрий Васильев хэлэнэ.

Программа зохёон найруулһан хүнүүд урдахи шатын алдуу эндүүнүүдые хараада абажа, «Үмсэлэлгын нютаг нютагай оксо илгаа» гэһэн бүлэг оруулаа һэн гээд тэрэ тэмдэглэнэ. Тиимэһээ хойто зүгэй нютагууд бэеэ даһан район гээд тоологдоно. Харин Магаданай, Шэтын гэхэ мэтэ социально-экономическа тон хүшэр байдалтай нютагууд мүн ондоогоор хараада абтадаг байна. Тэндэ үмсэлэлгэһөө олзо оруулха бэшэ, харин хүн зоннне ажалаар хангаха гол зорилго табигдана бшуу. Ямар нэгэн объектые үмсэлхэ хэрэгтэй гү, али үгы, хэрэгтэй байгаа һаань, ямар аргаар үмсэлхэб гэһэн асуудалнуудые шиндхэхэ эрхэ нютагуудта олгоһон бүхэли бүлэг бин.

Тус программын ашаар үмсэлхыень хоринһон объектнүүд олошороо гэжэ Д. Васильев тэмдэглэнэ. Хүн зоной байрладаггүй байрануудые мүнөө хүрэтэрөө арендэдэ абаад байһан зоной байдал тодорхой болохо, гүрэнэй акционууд гуримшуулагдаха. Урдань энэ бүхы ажал таамаг хэгдэдэг байһан. Тодорхой документнүүд гүрэнэй ямар нэгэн ашаг үрэдэ таарамжатай байха ёһотой гэжэ программа табигшад тоолоно.

Түрүүшынь программадал адли мүнөөнэй программа соошье үмсэлэгдэхэ предприятинуудай хүдэлмэрилэгшэдтэ хүнгэлэлтэнүүдэй гурбан арга боломжо бин.

Акционернүүдые хамгаалалга хараалагданхай. Хэн нэгэнинь акциа худалдахаяа һаная ха, налог түлэхэгүй. Гэхэтэй хамта предприятинн үмсэлэгдөөдүйдэ тэрэнэй эд зөөрине хэншье өөрынгөө дураар хэрэглэхэ эрхэгүй. Мүн холдингын компаниинуудые байгуулха талаар хизаарлалта тодорхойлгдоо. Нэгэшье холдинг акционернэ ямаршье бүлгэмэй акцинуудай 10 процентһээ ехыень абаха эрхэгүй гээд программа соо бэшэгдэнхэй.

Мүн коммерческэ банкнуудай акцинуудые худалдаи абаха хэмжээн нэгэн доро хизаарлагданхай Предприятини үгырэн доройтоо һаа, тэрэнь баннуудта заатагүй нүлөөлхэ гээд Д. Васильев тодорхойлно.

ИТАР—ТАСС.

ИТАР-ТАСС-ай МЭДЭЭСЭЛНҮҮД

ЭРДЭМЭЙ-ПРАКТИЧЕСКА КОНФЕРЕНЦИ

НОВОСИБИРСК. Ураалай, Сибирнин ба Алас-Дурна хизаарай засагай болон хүтэлбэрини зургаануудта хүдэлхэ кадрнуудые бэлдэхэ асуудалнуудта зорюулагдаһан эрдэмэй-практическа конференци эндэ үнгэргэгдэнэ. Хүдэлмэрнин дүй дүршэлые халан абалсахын хажуугаар эрдэмэй-методическа региональна түб болон мэдээсэлэй тусхай банк бүридхэхэ асуудалые хаража үзэхөөр хараална. Регионой шухала асуудалнуудые зүбшэн хэлсэлгэдэ Россин Эрдэмэй академиин Ураалай, Сибирнин ба Алас-Дурна хизаарай отделениинүүдэй эрдэмтэд, нютагай захиргаануудай, кадрнуудай албануудай мэргэжэлтэд хабаадалсана. Нимэ конференци эмхидхэхэ үүсхэл Сибирнин кадрнуудай түб гаргаһан байгаа юм.

ХИЛЫН ХАРУУЛАЙ СЭРЭГҮҮДЭЙ КОМАНДАЛАГШАНАРАЙ УУЛЗАЛГА

АШГАБАТ. СНГ-гэй гүрэнүүдэй хилын харуулай сэрэгүүдэй командалагшанарай заседани эндэ үнгэргэгдэнэ. Заседаниин зүблэхэ зүйл түхай мүнөө болотор мэдээсэгдээгүй байнаар. Түркменистанай Президент Сапармурад Ниязов тэдэнэртэй уулзаха ёһотой.

УЛАСХОЗ СЕМИНАР ХЭМЖ...

МОСКВА. Бизнесэй ту... уласхооронды... хэмжээгээр пр... эндэ үнгэргэг...

Гэмтэ ябада... талаар Росс... МВД-гэй глав... начальниигай... шо, милицини... Геннадий Чебо... жын ёһоор, у... гүйе сахиха... нэгэ адли... дүүргэдэг бүхы... жануудые усад... мическа гэм... хизаарай отделениинүүдэй эрдэмтэд, нютагай захиргаануудай, кадрнуудай албануудай мэргэжэлтэд хабаадалсана. Нимэ конференци эмхидхэхэ үүсхэл Сибирнин кадрнуудай түб гаргаһан байгаа юм.

Криминологи... президент, хуу... бэхижүүлхэ

Буряад Республикын Гүрэнэй шанда зууршалагдаа

Үхибүүнэй үнжэгэн сэдьхэлдэ...

Нютагаймнай мэдээжэ уран зохёолшо, журналист, публицист «Буряад үнэн» газетын ахамад редактор Цыдып Балданович Цырендоржиев һаяхан Хэжэнгын дунда интернат түрэл һургуулидаа урдалаар нүхэдөрөө ерэжэ уттуулба. Хүрэжэ ерэһэн айлшадтаа һуралсалай кабинедүүдые харуулһанай удаа актова зал руу уригдажа, Цыдып Балданович сугларагшадта зохёохы ажалайнгаа саашанхи зорилго ба «Буряад үнэн» газетынгээ хүдэлмэри тухай хөөрэжэ үгэхэһөө гадна һурагшадые үндэнэй буряад хэлээ һайшаар шудалагты,—гэжэ уриалаа.

Удаань суг ерэһэн нүхэрынь—бурладай мэдээжэ поэт Алексей Бадаев үгэ хэлэжэ, шүлэгөө уншажа үгөө.

Тиигээд Цыдып Цырендоржиевай энэ һургуулида һуража байха үедэ ород хэлэ заахан багшань, шүлэг бэшүүлжэ һургаһан, арадай эрдэм һуралсалай отличник Дулма Ванчиковна Ванчикова мүнөө хүрэтэр хадагалжа, ябаһан һурагшынгаа шүлэгэй дэбтэрһээ шүлэгүүдынь уншажа, сугларагшадые ехээр һонирхуулаа.

Хүндэтэ айлшанайнгаа эдир наһа һануулан, буряад хэлэ заахан багшань, фольклорой бүлэгэй хүтэлбэрилэгшэ Ирина Санжамытыповна Мункина һурагшадаараа бэлдэһэн «Обоо тахилга» гэжэ сценкэ харуулжа баясуулба.

Цыдып Балдановичай, арбан хүүгэдэй эжыдэ, Гунсэн Цыдендоржиевнада зорюулжа бэшэһэн «Эжы» гэжэ дуу 10-дахи классай басагад гүйсэдхоо. Поэдэй «Зүлгэ талым һарахан» гэжэ шүлэгэй үгэ дээрэ хүгжэм зохёогшо Р. Д. Бурхиев гитара дээрэ наадажа, Дамбаева С. (11 кл.), Холбоева А. (10 кл.) һурагшадтай хамта гүйсэдхэжэ бүгэдэнэй һайшаалда хүртэбэ.

Ц. Цырендоржиевай «Папансаг» гэжэ номтой танилсаад байхадаа, хэлэхэ үгэ гэхэдэ, бага наһанай үхибүүдэй сэдьхэл бодол хүмүүжүүлгын талаар ехэ гүнзэгы удхатай ном болоо гэжэ һанагдана. Эхин класста гушаад жэлдэ хүдэлжэ байха үедөө нимэрхүү нэгэшье номой дайралдаһые һанадаггүйб. Харин Х. Намсараевай «Үншэдэй үхэл» гэжэ расказ түрэлхи хэлэнэй хэшээлдэ уншажа, һурагшадайнгаа һүгшараад абадагые һанагшаб.

Манай арад зон эртэ урда сагһаа хойшо залуу гүлмэр ургажа ябаһан үетэндөө амитан бүгэдые хайрлаха, хүндэ хүшэр байдалай тохёолдобол, тэдэндэ арга шадалаараа туһалха, тэдхэхэ гэхэ мэтын нигүүсэхы сэдьхэлээр хүмүүжүүлдэг байһаниинь мэдээжэ. Энэмнай ёһотойл буянтай һургаал һэн хойноо хүниие муу муухай ябадалһаа заатагүй зайсуулха арга боломжотой байһаниинь арсашагүй.

Ц. Цырендоржиевай «Папансаг» гэжэ номой Буряад Республикын Гүрэнэй шанда зууршалагдаһые һайшаан дэмжэнэбди.

Үрэжэлтэ газарта тарнимаар
Үнэтэй сэнтэй үрэһэншүү
Үнжэгэн хүүгэдэй сэдьхэлдэ
Үндэһөө табимаар
«Папансаг».

Манай бүлэ «Буряад үнэн» газетэ олон жэлдэ бэшүүлжэ уншадаг. Илангаяа һүүлэй жэлнүүдтэ түрэл газетэмнай жэшээгүй һонин болонхой. Зондо туһатайшье, һургаалтайшье асуудалнуудые бэшэдэг гээшэ.

Редактор Цыдып Балданович, газетын редколлегиин гэшүүд зарим, зарим асуудалнуудые тон зоригтойгоор, хөёр нюургүйгөөр табидаг болонхой.

«Редакторай булан» гэжэ нинтэ гаршаг соогоо газетэ ажабайдалай олон шухала асуудалнуудта зонойнгоо анхарал хандуулдаг байна.

Дурсагдагша зүйлнүүд, мүн бэшэшье һайн тээшээ «Буряад үнэн» газетын хубилалтануудта журналист, публицист, газетын ахамад редактор Ц. Цырендоржиевай бага бэшэ хубитэ оролсоно гэжэ онсолое.

Худан голой эрьедэ.
Хуһан сэргэ һуһаар лэ!
Жэлэй дүрөэн сагта
Хурдан хүлэгэй эзэдые
Хүлеэн, хүлеэн
һуһаар лэ!
Худан голной
харьялһаар
Хааян, шааян
урдаһаар лэ!
Халуун зунай үедэ
Хүхюун согтой хүүгэдые
Хүлеэн сэнгүүлэн
байһаар лэ!
Үлзытэ үлгы тоонтошни
Үлзы жаргал үршөөн
байг!
Уран бэлиг, бодолдошни
Урма баяр бадараан байг!
Ара үндэр Шалсаанамнай
Алдар солынь үргэлсэн
байг!
Ажалша бүхэриг
шамдамнай
Аза жаргал үршөөн байг!

Е. БАЛЬЖИРОВА,
багшын ажалай ветеран.
Хэжэнгэ.

...ЭЙ ХОЛБОН...

...ртэ урда ...эн ябадалай мүөгэхэб. Ү... ...таһан түл... ...шадал т... ...ө болоһүүлэйнь ...жэ хосор... ...эхэ малда... ...рэгтэй юм... ...тэ үбһэ т... ...гашалагда... ...найнь түх... ...гаргаша Республи... Үшар тии... ...лодоһондо... ...ондоо һай... ...даар һэ... ...тоологдонс... ...бидэ һаам... ...хы зүйлэ... ...макро зүй... ...гаа байхаһ... ...удөө ажах... ...ашэ жэлые... ...корр. Д. ... ...райондохи... ...алтайгаар

...ТАЙ...

...ЭЙДА...

...ХЭЛ...

...үгэхэб. Ү... ...таһан түл... ...шадал т... ...ө болоһүүлэйнь ...жэ хосор... ...эхэ малда... ...рэгтэй юм... ...тэ үбһэ т... ...гашалагда... ...найнь түх... ...гаргаша Республи... Үшар тии... ...лодоһондо... ...ондоо һай... ...даар һэ... ...тоологдонс... ...бидэ һаам... ...хы зүйлэ... ...макро зүй... ...гаа байхаһ... ...удөө ажах... ...ашэ жэлые... ...корр. Д. ... ...райондохи... ...алтайгаар

...ЭЙ ХОЛБОН...

...ртэ урда ...эн ябадалай мүөгэхэб. Ү... ...таһан түл... ...шадал т... ...ө болоһүүлэйнь ...жэ хосор... ...эхэ малда... ...рэгтэй юм... ...тэ үбһэ т... ...гашалагда... ...найнь түх... ...гаргаша Республи... Үшар тии... ...лодоһондо... ...ондоо һай... ...даар һэ... ...тоологдонс... ...бидэ һаам... ...хы зүйлэ... ...макро зүй... ...гаа байхаһ... ...удөө ажах... ...ашэ жэлые... ...корр. Д. ... ...райондохи... ...алтайгаар

...ТАЙ...

...ЭЙДА...

...ХЭЛ...

...ү

Соёлой hонин

БУРЯАД ШЭНЭ ОПЕРО МҮНДЭЛХЭНЬ

Һаяхан манай корреспондент Михаил Батоин республикын Композиторнуудай холбоондо орожо, Буряадаймнай ахамад композитор Жигжит Абидуевич Батуевтай уулзажа хөөрэлдэбэ. Республикын Композиторнуудай холбооной секретарь композитор Юрий Ирдынеев өнө хөөрэлдөөндэ хабаадалсаба.

Ю. ИРДЫНЕЕВ: Манай ахамад композитор Ж. А. Батуев үнгэрэгшэ хабарһаа эршэмтэйгээр хүдэлжэ, бэлигтэй поэт Дондог Улзытуевай либреттэ дээрэ композитор Дандар Аюшеевэй бэшэһэн «Сагаан хатан» гэжэ оперын хүгжэмые хүсэндэнь оруулба. Партитурануудыень бэлэн болгожо, мандаа асараад байна.

КОРР.: Яагаа һайн юм гэшэб. Жигжит Абидуевич схэ хүдэлмэриин захада гараханаартнай дашарамдуулан, газетынгээ уншагшадай зүгһөө баярые хүргэнэб. Мүндэлжэ байгаа шэнэ оперо тухай богонихоноршье һаань, хөөрэжэ үгыт.

Ж. БАТУЕВ. Хайрата минии нүхэр Дандар Аюшеев гэнтын аюулһаа 1971 оной намар наһа барахан гэшэ ааб даа. Нүхэрни «Сагаан хатан» гэжэ 3 үйлэтэй, 6 зурагтай томохон оперын хүгжэмыень рояль дээрэ бэшээд ябаһан үетэй һэн. Тэрэ партитура дээрэнь «октябриин 8-да түгэсхөөб» гэахамад композитор Ж. А. Батуев үнгэрэгшэ хабарһаа эршэмтэйгээр хүдэлжэ, бэлигтэй поэт Дондог Улзытуевай либреттэ дээрэ композитор Дандар Аюшеевэй бэшэһэн «Сагаан хатан» гэжэ оперын хүгжэмые хүсэндэнь оруулба. Партитурануудыень бэлэн болгожо, мандаа асараад байна.

КОРР.: Яагаа һайн юм гэшэб. Жигжит Абидуевич схэ хүдэлмэриин захада гараханаартнай дашарамдуулан, газетынгээ уншагшадай зүгһөө баярые хүргэнэб. Мүндэлжэ байгаа шэнэ оперо тухай богонихоноршье һаань, хөөрэжэ үгыт.

Ж. БАТУЕВ. Хайрата минии нүхэр Дандар Аюшеев гэнтын аюулһаа 1971 оной намар наһа барахан гэшэ ааб даа. Нүхэрни «Сагаан хатан» гэжэ 3 үйлэтэй, 6 зурагтай томохон оперын хүгжэмыень рояль дээрэ бэшээд ябаһан үетэй һэн. Тэрэ партитура дээрэнь «октябриин 8-да түгэсхөөб» гэжэ оперын композиторай өөрынь гарай тэмдэглэл бии. Тиигээд лэ 13 хоногой үнгэржэ байхада, усалда орошоо һэн.

Рояль дээрэ гүйсэдхэгдэхэ партитурань оркестрэй наадаха, рольнуудта наадаха артистнарай дуулаха клавирнууд зохёон бэшэгдэхэ болоод лэ үлэшэһэн байгаа.

Үнгэрэгшэ хабарһаа мүнөө һаяхан болотор нүхэрэйгөө шэнэ оперые хүсэндэнь оруулалсаха гэжэ оролдоо гэшэб. Оркестрэй наадаха, дуулаха рольнуудай партитура хүгжэмэй ноото бэшэдэг саарһан дээрэ 418 хуудаһан болоо. Тиигээд энэ харагты: «Дандарай арюун дурасхаал буряад арадай сэдьхэл зүрхэндэ мүнхэ үлэхэнь болтогой! 1993 оной декабриин 27-ной үдэр дүүргэбэб»,—гэжэ бэшээд, гараа табибаб.

Ю. ИРДЫНЕЕВ. Жигжит Абидуевичнай үбгэн наһатайб гэнгүй, айхабтар ехэ «захатые» бүтээбэ гэшэл даа. Бидэндэ абьяас ехэтэй хүдэлмэриин жэшээ харуулба. Һонирхолтой оперо һаяын сагта мүндэлжэ, буряадай соёлой жасада горитойхон бүтээл орохонь гэшэ. Энэ оперые бэлиг түгэлдэр наһандаа маанадтаяа хахасажа ябашаһан хайрата нүхэрнай хүсэндэнь оруулжа, театрай тайзан дээрэ өөрөө хараха аргагүй байшоо ха юм даа. Тиимэһээ ахамад композиторнай айхабтар ехэ харюусалгатай хүдэлмэри богонихон саг соо, оройдоол 8 һарын турша соо дүүргэбэ гэшэ.

КОРР.: Оперын үйлэ эртэ урда сагта болоһон гэжэ нэрээрнь ойлгохоор шэнги...

Ж. БАТУЕВ. Тиимэшье холын сагта бэшэ юм даа. Ород, Хитад гүрэнүүдэй хоорондын хилэ табигдаха сагһаа эртэхэнүүр оперын үйлэ буряадуудай ажаһуудаг дайдада болоно. «Сагаан хатан» гэлсүүлһэн дангина, Хингаан хадын үбэрһөө нишээ ерэнэ. Тэрэнэймнай роль дууладаггүй, хатардаг тиимэ ехэ һонирхолтой.

Эндэ буряадай хоёр бөөнүүдшье оперо шагнагшадые һонирхуулхал байха. Баян шадалтан, үгытэй хүнүүдэй хоорондын зүрилдөөн дээрэ оперын үйлэ хүргэжэнэ. Гол рольнуудые театрай залуу үетэн наадаа һаань, таарамжатай байха гээд би һанаха байнаб. Рольнуудай клавирнуудые олон болгожо, наадаха артистнарта хубаажа үгэхэ ёһотой бологдоод байна.

Ю. ИРДЫНЕЕВ. Тиимэ даа. Театрай урда ехэ хүдэлмэри бии болобо гээшэ. Энэ операодо бэлигтэй режиссер хэрэгтэй гэжэ хэлэхэ байнаб. «Түрөөгүй үхибүүндэ түмэр үлгы бү бэлдэ» гэжэ буряад зомнай хэлдэг гээшэ ааб даа. Тиигэбэ яабашье, һонирхолтой һайхан оперотой болохомнай гэжэ хэлэгдэхэ зэргэтэй.

КОРР.: Һайнуудта даа. Унцагшадтаа иимэ һайхан һонин дуулгаха гүбди. Жигжит Абидуевич, танине дахин амаршалнабди. Уулзаһан хадаа үшөө нэгэ асуудал һурахыемни зүбшөөгыт. Зохёохы ажалай түсэб гэжэ танда бии гээшэ ааб даа...

Ж. БАТУЕВ. Нютагай хүбүүн, шимни иимэ юумэ намһаа, бү һура. Юумэ бүтээгээгүйдөө хүндэ хэлээдхидэггүйб.

КОРР.: Хүлисэгты. Тиигэбэл, олон баледэй хүгжэм бэшэһэн гээшэт...

Ж. БАТУЕВ. Һоһэн баледэй хүгжэм бэшэгдээ. Тэрэ тоодо «Чурумчуху» гэжэ яхад балет байха. Энэ балет Яхадай театрта 58 сезон соо 800 гара дахин табигдаа. Энэмнай манай гүрэн доторой өөрсэ ёһын рекорд гээшэл даа.

КОРР.: Танда, Жигжит Абидуевич. Буряадайнгаа композиторнуудта, хүгжэмшэдтэ, бултанда гарахала байгаа модон хүхэ нохой жэлдэ амжалта түгэс ябахыетнай хүсэе!

Ж. БАТУЕВ. Үреэл болтогой!

Үни удаан хүндөөр үбшэлһэнэй һүүлдэ Буряадай мэдээжэ эрдэмтэн, хэлэ бэшэгэй эрдэмэй доктор, эрдэмэй олохон бүтээлнүүдэй автор Елизавета Васильевна Баранникова 1994 оной январиин 7-до наһа бараба.

1923 ондо Эрхүүгэй областиин Усть-Ордын автономито округэй Боохоной районой Хохорск нютагта Е. В. Баранникова түрэһэн байгаа. Эрхүүгэй университет дүүргээд, Буряадай соёлой ба экономикын эрдэм-шинжэлгын институдай хэлэнэй ба литературын секторэй эрдэмтэ хүдэлмэриг эгшэ болоо һэн. Ленинградай университетдэй Зүүн зүгэй факультедэй аспирантурые 1961 ондо дүүргээд, үльгэрэй жанраар кандидадай диссертаци хамгаалһан юм. 1951 онһоо 1970 он болотор Буряадай гүрэнэй Д. Банзарозай нэрэмжэтэ багшанарай институдай ородой ба гадаадын литературын кафедрада тэрэ үрэ түгэсөөр ажаллаһан, доцентээр, кафедрые даагшаар хүдэлһэн байгаа.

1970 онһоо РАН-ай СОгой Нинтын эрдэмэй институдта литература, аман үгын зохёолнуудые ба искусство шэнжэлэлгын таһагта эрдэмтын зохёохы ажал ябуулга үнгэрөө һэн. Арадай аман зохёолнуудай ба шэдитэ үльгэр онтохонуудай удха найруулгые тэрэ үсэд нэтэрүүгээр шэнжэлдэг һэн. Аман үгын зохёолнуудай ба литературын т[illegible] нэй байдалаар [illegible] үргэлжэ һонирх[illegible] гоор шэнжэлдэ[illegible] бэшэгэй ба со[illegible] кадриудые бэ[illegible] Е. В. Баранни[illegible] надалаа зор[illegible] Тэрэ буряад үе[illegible] болбосоролые [illegible] мэдэдэг эрдэмт[illegible] болоһон байгаа.

Эрдэм-шинжэл[illegible] туйлаһан амжа[illegible] түлөө «Буряад [illegible] эрдэмэй габьяа[illegible] лагша» гэһэн [illegible] хүртөө һэн.

Ехэ эрдэмтэй[illegible] нүхэр Баранни[illegible] та Васильевна [illegible] дурасхаал тэрэ[illegible] сугтаа хүдэлһ[illegible] зүрхэ сэдьха[illegible] үлэхэ.

Бүлэг[illegible]

1921 оной декабриин 21-һээ гарана

Е. В. Баранникова

Манай штатнабэшэ фотокорреспондент В. Плуттын зураг дээрэ Улаан-Удын 51-дэхи дунда һургуулиин 9-дэхи классай һурагша Татьяна Евсюковае харанат. Таня даам наадалгаар спортын мастерта кандидат юм. Буряадай багшанарай институдай спортивна факультедэй 3-дахи курсын студент Владимир Елановай хүтэлбэри доро Таня һорилго хэдэг, даам наадалгаар мэргэжэлээ дээшэлүүлдэг байна. Эхэнэрнүүдэй дунда даамаар болоһон мүрысөөнүүдтэ Таня басаган түрүү һуурида гараһан байна.

Т. Евсюкова сасуутанайгаа дунда мүн лэ амжалтатай наададаг. Кадедүүдэй (14 наһа хүрэтэр) дунда «А» бүлэгэй наадануудта тэрэ хүндэтэ наймадахи һуурида гараһан байна. Таня туйлаһанаараа һанаагаа амардагүй, урагшаа тэгүүлдэг һайн заншалтай юм. Тиимэ хадаа тэрэ саашадаа бүри ехэ амжалтануудые туйлаха байха гэжэ треперынь найдана. Таня өөрөө багшынгаа найдалые харюулхые оролдодог юм.

Даам наадалгаар дүрбэдэхи жэлээ һорилго, бэлэдхэл гаража ябаһан басаганай саашадаа амжалта туйлаха байһанда этигэмээр лэ юм.

ГЭСЭРЭЙ ОРОНОЙ БААТАРНУУД

Түб Азийн арадуудай эрдэни зэндэмэни болохо «Абай Гэсэр» үльгэрэй 1000 жэлэй ойдо зорюулагдаһан олон хэмжээ ябуулганууд 1991 онһоо үнгэргэдэжэл байна. Һаяхан ниислэл Улаан-Удэдэ энэ ойн баярта зорюулагдаһан спортын ехэ һайндэр үнгэрөө. Ушарынь гэхэдэ, акционернүүдэй «БАТ-лтд» гэжэ бүлгэмэй хүтэлбэриин гэшүүд, спортын мастернууд Михаил Танганов, Виктор Абушеев, спортын мастерта кандидат Михаил Бугдаев гэгшэд дүрэ бүлаалдалгын барилдаагаар «Абай Гэсэр» гэһэн бүхэроссин мүрысөө үнгэргэхэ тухай дурадхал оруулаа бшуу. Буряад Республикын спорткомитет болон Россин Федерацинин Барилдаанай федерацитай хэлсээд, энэ мүрысөөндэ бэлэдхэл эршэтэйгээр ябуулгдаа һэн.

Уран зураада-дизайнер Юрий Шарипов Буряадай багшанарай спортзалые уран гоёор шэмэглээ. Энэнһээ гадна республикын габьята уран зураада Чингис Шенхоровой «Гэсэрэй» шэнээр хэблэгдэһэн номые шэмэглэһэн зурагуудай выставкэ эндэ дэлгэгдээ һэн. Мүрысөөние нэгэлгин баяр ёнолол дээрэ хэлэ, «бэшэгэй эрдэмэй доктор Сергей Шагжиевич Чагдуров, гэсэршэн, мэргэжэлтэ юрист Семен Сулганович Сонтохоноз гэгшэд залуу үетэнэй зүрхэнэй зали бадаруулаа, сэдьхэл хүдэлгэмэ халуун үгэнүүдые хэлээ һэн.

Энэ мүрысөөндэ 127 барилдаашан хабаадаа. Агын, Усть-Ордын автономито округуудай, Буряад Республикын барилдаашад хабаала туршаа.

Түрүүшын үдэр 63 шамбай шиираг хүбүүд барилдаанай хибэс дээрэ гараба. 48 килограмм шэгнүүр соо мэдэжэ барилдаашадай үгыдэ, шанга тулалдаан болоо. Түнхэнэй барилдаашан Зоригто Ободоев, багшанарай институдай оюутан Эрдэм Содномов гэгшэд бултаниие ахи ахиһаар түгэсхэлэй тулалдаанда хүрэжэ ерэбэ. Энэ Галбын барилдааша хүбүүн булюу хүсэтэй байжа, илалта туйлаба.

57 кг шэгнүүртэн соо балигтэй бэрхэ барилдаашад олон ха юм. Хэды тинбэшье, Багражан голой бүхэриг хүбүүд, спортын мастер Максим Молонов, спортын мастерта кандидат Алексей Сабхаев гэгшэд уулзалга бүхэндөо илалта туйлажа, түгэсхэлэй шатада бэе бэетээ барилдаха болобо. Дүршэл ехэтэй, эсриг түгэлдэр Максим Молонов нютагайнгаа бүхэ барилдаашые диилэжэ, шанда хүртэбэ. Харин Алексей Сабхаев энэ мүрысөөнэй дүнгүүдээр спортын мастерай нэрэ зэргэтэй болобо.

63 кг шэгнүүртэн соохоо бэлигтэй залуу барилдаашан Очир Дамдинов илалта туйлаба. Баир Цыренгармаевай хүмүүжэмэл, бэрхэ барилдаашан болоожо ябаһан Баясхалан Биликтуев мүн лэ спортын мастерай нормативь дүүргэжэ, дүршэжэ, хүдэржэжэ байһанаа гэршэлээ.

82 кг шэгнүүртэй барилдаашадай дунда эгээн ехэ гаһар хүсэтэйнь Баир Бадмаев байба. Спортын мастер Вадим Селезнев хоёрдохи һуури эзэлээ.

Түрүү һуури эзэлһэн спортсменүүдтэ бултандань «БАТ-лтд» бүлгэм «Адидас» фирмын гоё гэгшын спортивна костюм бэлэглээ. Харин «Годли» фирмэ илагша бүхэндэ мүн лэ һорилгын костюм барюулаа.

Хоёрдохи үдэрынь буряад барилдаагаар мүрысөөн үнгэргэдөо һэн. «Аршаан» гэжэ Зэдын аймагай фермерэй ажахы (хүтэлбэрилэгшэнь Р. Шаракчинов) тусхай шан—эрье хуса барилдаашадта дурадхаа. Баир Балдоржиев бултаниие бүдэрүүлжэ, энэ шанда хүртэбэ.

52 кг хүрэтэр шэгнүүр соо барилдаһан Юрий Партихеев Александр Бельков хоёр бултаниие илажа, түгэсхэлэй шатада уулзашаба. Россин Кубогай түлөө мүрысөөндэ Юрий диилэһэн юм. Харин энэ удаа Александр үсэд нэтэрүүгээр добтолжо, 3:2 тоотойгоор шүүгдэ.

62 кг шэгнүүр. Эндэ спортын мастер Юрий Дашинимаевтай тулаха хүн олдоогүй. Гаһар хүсэтэй, солбон, барилдаанай элдэб олон арга дүрэнүүдые һайн мэдэдэг бэрхэ барилдаашание Бато Дашинамжилов һоридог. Зоригто Бадмаев хоёрдохи һуури эзэлжэ, спортын мастерай нэрэ зэргэтэй болобо гээшэ.

Александр Плешаков, Амгалан Батуев гэгшэд мүн лэ энэ мүрысөөнэй дүнгүүдээр спортын мастерай нормативь дүүргээ. Энэ хадаа тэдэнэй амжалта гээшэ. 90 кг болон 130 кг хүрэтэр шэгнүүрнүүдтэ барилдаашад үсөөн байба. Баир Балдоржиев, Александр Монзоев гэгшэд илалта туйлаһан гэжэ тоологдоо һэн.

Гэсэрэй газар дайда дээрэ баатар хүбүүд бүри олон болоһой, амгалан тайбан байдал хэтэ мүнхэдөө байхань болтогой!

В. СЫДЕЕВ.

«Лир хаан»

Манай театр 1994 ондо олон шэнэ зүжэгүүдые табихаар хараална. Театраймнай уран найруулгын советдэй тапилсаһан буряадаймнай драматургнуудай яһалал һонин пьесэнүүд тайзан дээрэ табигдаха сагаа хүлеэнэ гэжэ хэлэлтэй. Харагшадаймнай сэдьхэл зүрхэ долгисуулма зүжэг табиха гэжэ артистнар, режиссёрнуудналь нилээд ехэ оролдолго гаргадаг гээшэ. Харагшадай эрилтэ зүжэгһөө зүжэгтэ ургажа, сагай ошохо тума театрһаа гүнэгы удхатай, наһаа бодол хүлгүүлһэн уран гоё бүтээлнүүдые хүлеэжэ байдагынь элитэ.

Февралиин эхеэр айхабтар ехэ харюусалгатай хүдэлмэрее уран бэлигтэмнай харагшадта дурадхахань. Дэлхэйн классическа зохёол В. Шекспирэй «Лир хаан» гэжэ трагедие хараа, уншаагүй хүн үсөөн ааб даа. В. Шекспирэй зүжэгые табнагуй театр мүн лэ хомор байха. Иимэ үндэр бүтээл дээрэ хүдэлхэ гээшэмнай онсо өөрее ёһын, дээдын шалгалта боложо үгэдэг. Тиигэжэ театрнай шангахан шалгалта гарахань гээшэ. Энэ зүжэг дээрэ театраймнай ахамад режиссёр В. Кондратьев, бэлэтэй бүлэг артистнарнай мүнөө сүлөөгүй хүдэлжэ байһан үетэй.

Б. ЭРДЫНЕЕВ,
Буряад драмын академическэ театрай уран зохёолой таһагые даагша.

Тээмэндэ Буряад ороноймнай бэлигтэй композитор Виктор Усовичой зохёохы ажалай үдэшэ Буряадай филармониин зал соо үнгэргэгдэнэн байна. Энэ авторска үдэшын концерт дээрэ симфоническа зохёолнууд, дуунууд зэдэлһэн юм.

Композиторай зохёоһон хүгжэмтэ найруулгануд, дуунууд, зохёохы ажалай намтар тухай хүгжэм шэнжэлэгшэ Ольга Артёмовна Русинова зохидоор, тон тодорхойгоор хөөрэжэ, шагнагшадые һонирхуулба. Энэ концерт дээрэ симфоническа оркестрые дирижер, Чечен Республикын искусствын габьята ажал ябуулагша В. Раевский хүтэлбэрилһэн байна.

В. Усовичой симфониие, дуунай кантатые шагнагшад халуунаар угтаа гэжэ тэмдэглэхээр. Буряад Республикын арадай артист Григорий Багадаев, тенор хоолойтой залуу дуушан Николай Болков гэгшэд эпэ үдэшэ дуулажа, орёо хүндэ хүгжэмтэй дуунуудай удхые, хүсэл зорилгые дамжуулжа шадаа гэжэ онсолхоор.

Буряад композиторнуудай зохёохы ажалай тоосоото удэшэнүүд 1994 ондо үнгэргэгдэхөөр хараалагданхай. Филармониин уран һайханай советдэй баталһан түсэбэй ёһоор композиторнууд Базар Цырендашиевай, Юрий Ирдынеевэй, Анатолий Андреевэй, Пүрбэ Дамирановай, Балр Дондоковой авторска үдэшэнүүд эмхидхэгдэхэ юм.

Чимита ШАНЮШКИНА,
Россин арадай артистка.

КОМПОЗИТОРАЙ ТООСООТО ҮДЭШЭ

СПОРТ — СПОРТ — СПОРТ — СПОРТ

АМЖАЛТА ХҮСЭНЭБДИ

Буряад ороной балигтэй бэрхэ залуу биатлонист Дмитрий Тонкопрядченкые «Старбанк» мүнгөөр тэдхэдэг болобо. Спортын мастер Д. Тонкопрядченкада банкирнуудай найдаһаниинь ойлгохоор даа. Һүүлэй үедэ энэ спортсмен хэдэн үндэр амжалта туйлаад байна.

1993 оной декабриин эхеэр Екатеринбург хотодо 10 километрэй 2 сагаалсатай зайда санаар урилдахадаа 2-дохи һуури эзэлээ. Харин Шэнэ жэлэй урда Пермь хотодо үнгэрһэн мүрысөөн дээрэ Россин профсоюзуудай кубогта хүртэһэн байна. Энэ 20 километрэй 4 сагаалсатай зайда урилдахадаа дүрбэ дахин онсигүй алдабашье, шуумар түргөөр гүйһэнэй ашаар урдань орогшодые ахи ахиһаар, тон түрүүн фиништэ хүрэжэ ерээ бшуу.

10 километрэй зайда Дмитрий мүн лэ мүрысөө. Урда тээхи алдуунуудаа хараада абаһан залуу спортсмен сагаалсын урда амяа дарангы, яаралгүйгөөр, онобшотой мэргэнээр буудаад, санаар эрхим бушуу һолжордог байһан хадаа . үшөө нэгэ илалта туйлаа.

Эдэ удэрнүүдтэ Д. Тонкопрядченко тренер Валерий Денисовтэй Олимпиин наадануудта шэлэн абалгын мүрысөөнүүдтэ бэлдэжэ байнхай. Норвегиин Лиллехаммер хотодо үнгэрхэсэ байһан үбэлэй Олимпиин наадануудта хабаадаха эрхэдэ хүртэбэл, магад, Буряад ороной нэрэ солые тэндэ дуудуулха аалам? Залуу спортсмендэ, амжалта хүсэнэбди!

В. БУДАЕВ.

ТОБШОХОНООР

ПАУЭРЛИФТИНГ. Хүсэ шадалаа гаргалгын гурбан зүйлөөр дэлхэйн түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөн Швецидэ болобо. Забайкалайн аймагай Шэнэ-Бэрээн нютагта тренер Александр Декановай хүтэлбэри доро һуралсал һорилго хэзэ, Буряадай багшанарай институдай 1-дэхи курсда һуурахаяа ороһон уласхоорондын классай спортын мастер Светлана Теслева эхэнэрнүүдэй дунда хабаадахадаа, командна тоосоогоор илалта туйлаһан, хубиин тоосоогоор табадахи һуурида гараһан байгаа. Тиигэжэ Светлана Теслева Россин суглуулагдамал командын бүридэлдэ мүрысөхэдөө, дэлхэйн чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртэбэ. Энэ ехэ амжалтаарнь нютагайнгаа басагые, тэрэнэй тренерые халуунаар амаршалаад, шэнэ жэлдэ бүри ехэ илалта туйлахыень хүсэнэбди.

ШАТАР. Шатарай уласхоорондын федерацинин (ФИДЕ) конгрессэй шиидхэбэреэр 1992—1993 онуудта үнгэргэдэһэн уласхоорондын ехэ мүрысөөнүүдтэ амжалта туйлаһанайнь түлөө Улаан-Удын хүүгэдэй спортын 8-дахи һургуулиин тренер Тимур Ивановто шатараар уласхоорондын мастерай хүндэтэ нэрэ зэргэ олгогдобо. Гадна тэрэ 19-дэхи зуун жэлэй Россин эрхим бэрхэ шатаршан Александр Петровой түрэһөөр 200 жэлэй ойдо зорюулагдаһан дурасхаалай ехэ мүрысөөндэ хабаадахаар уригдаа.

* * *

14 хүрэтэр наһатайшуулай дунда шатараар Россин түрүү һуури эзэлхын түлөө хахад финалай мүрысөөн Хабаровска хизаарай Еврейн автономито областиин түб Биробиджан хотодо дүүрэбэ. Буряад Республикын эдир шатаршан Баатар Самбуев дүрбэдэхи һуурида гаража, Россин Федерацинин түрүү һуури эзэлхын түлөө түгэсхэлэй нааданда хабаадаха эрхэдэ хүртэһэн байха юм.

БОКС. Россин Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй мүрысөөн Челябинскда болобо. Спортын мастернууд Степан Хорлоев, Жаргал Бадмаев гэгшэд — хоёрдохи, Бата Батуев гурбадахи һуурида гараһан байна.

* * *

Һайн дуратайшуулай дунда тайска боксоор Россин кубогта хүртэхын түлөө мүрысөөн Новосибирск хотодо үнгэргэгдэжэ, Буряад ороной түлөөлэгшэд ехэ амжалта туйлаа. Б. Цыбикжалов, В. Санжижапов, А. Банзаракцаев (бултадаа «Алтан бээлэй» гэжэ спортын клубһаа) гэгшэд өөһэд өөһэдынгөө шэгнүүрнүүдтэ илаба.

БАРИЛДААН. Дүрэ буляалдалгын барилдаагаар дэлхэйн хоёр дахин чемпион Виктор Алексеевэй шанда хүртэхын түлөө бүхэроссин мүрысөөн Красноярск хотодо дүүрээ. Манай республикын командаһаа Николай Балтаев— хоёрдохи, Мүнхэ Мункожаргалов гурбадахи һуури эзэлбэ.

* * *

Эдиршүүлэй дунда дүрэ буляалдалгын барилдаагаар Россин түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөн Смоленскэ областиин Рославль хотодо болобо. Улаан-Удын 3-дахи интернат һурлиин һурагша Алексей Олин 55 килограммай шэгнүүртэ барилдахадаа, илажа гараа. «Барилдаан» гэжэ спортын клубай гэшүүн Сергей Молоткин хүндэ шэгнүүртэн соохоо гурбадахи шанда хүртэһэн байгаа. Тиигэжэ тэдэнэр Россин суглуулагдамал командын бүридэлдэ оруулагдажа, Иранда үнгэргэдэхэ уласхоорондын мүрысөөндэ хабаадаха эрхэ олоо.

* * *

Дүрэ буляалдалгын барилдаагаар коммерческэ мүрысөөн Яруунын аймагай түб Нарһата һууринда үнгэргэдэжэ, гансал 57 килограммда бэлигтэй бэрхэ 12 барилдаашад хабаадаба. Сергей Замбалов, Юрий Сандаков, Дугар Жамсуев, Леонид Ширапжалсанов, Максим Молонов, Сандак Цыденов, Юрий Дашинимаев болон бусад хабаяа туршаһан байна. Шанга тулалдааануудай дүнгүүдые гаргахада, «Россин эдир наһатан» гэжэ спортын бүлгэмэй гэшүүн Юрий Дашинимаев илалта туйлажа, 500 мянган түхэригөөр шагнагдаа.

ҺУР ХАРБАЛГА. «Динамо» бүлгэмэй республиканска соведэй түрүү һуури эзэлхын түлөө нээмэл мүрысөөн боложо, залуу харбагшад ехэ амжалта туйлаба. Мэргэшүүл 25 болон 18 метрһээ харбаба. Залуу харбагшад Андрей Ермолов, Доржо Чернинов Россин спортын мастерай нормативь дүүргээ. Улаан-Удын 3-дахи гимназиин һурагша Доржо Чернинов эдиршүүлэй болон эрэшүүлэй дундаһаа «Динамо» бүлгэмэй республиканска соведэй чемпион болобо. Туяана Гончикова басагад болон эхэнэрнүүд соохоо шалгараһан байха юм.

БИАТЛОН. Залуушуулай дунда бүхэроссин мүрысөөн Пермь хотодо болобо. Хоёр болон дүрбэ дахин буудалгатай 10, 20 километрэй урилдаанууда Буряадай багшанарай институдай студент, спортын мастер Дмитрий Тонкопрядченко түрүү һуури эзэлээ. Тиигэжэ тэрэ Россин суглуулагдамал командын бүридэлдэ оруулагдажа, ороной түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөндэ хабаадахые бэлдэжэ байна.

Б.М. ЖИГЖИТОВ.

БУРЯТИЯ
мүнөөдэрэй номерто

«Гүйсэдхэхы засагай федеральна органуудай бүридхэл тухай» Россин Федерацинин Президентын Зарлиг.

«Ленинградые хүреэлэлгые сүмэ сохиһоор 50 жэлэй ойдо»—Т. Якунаевагай корреспонденци.

Буряад Республикын Конституцинин проектые зүбшэн хэлсэнэбди. «Энэ Үндэһэн хуулиин ёһоор ажаһууха хадаа»—Э. Намсараевагай статья.

Соёл ба үе саг. «Ододой унтаржа эхилхэдэ»—Л. Башкуевагай, Н. Цибудеевагай статья.

«Арми. Ямар гээшэб?»—О. Ешеевагай корреспонденци.

Хайрата эжышь,
ажалай ветеран

Сандакова Бал-Һамын

93-тай боложо ябатараа наһа барахан ушараар Буряадай Эрдэмэй түб, Түбэд эмшэлэлгын таһагай коллектив ахамад эрдэмтэ хүдэлмэрилэгшэ, профессор Э. Г. Базарондо, тэрэнэй гэр бүлэдэ, түрэлхидтэнь гүнэгы шаналал гашуудалаа мэдүүлнэ.

Январиин 17-до үглөөнэй 11 сагта Ага тосхондо хүдөөлүүлэгдэхэ.

Үни удаан хүндөөр үбшэлһэнэй һүүлдэ Буряадай мэдээжэ эрдэмтэн, хэлэ бэшэгэй эрдэмэй доктор, эрдэмэй олохон бүтээлнүүдэй автор Елизавета Васильевна Баранникова 1994 оной январиин 7-до наһа бараба.

1923 ондо Эрхүүгэй областиин Усть-Ордын автономито округэй Боохоной районой Хохорск нютагта Е. В. Баранникова түрэһэн байгаа. Эрхүүгэй университет дүүргээд, Буряадай соёлой ба экономикын эрдэм-шинжэлгын институдай хэлэнэй ба литературын секторэй эрдэмтэ хүдэлмэриг эгшэ болоо һэн. Ленинградай университетдэй Зүүн зүгэй факультедэй аспирантурые 1961 ондо дүүргээд, үльгэрэй жанраар кандидадай диссертаци хамгаалһан юм. 1951 онһоо 1970 он болотор Буряадай гүрэнэй Д. Банзарозай нэрэмжэтэ багшанарай институдай ородой ба гадаадын литературын кафедрада тэрэ үрэ түгэсөөр ажаллаһан, доцентээр, кафедрые даагшаар хүдэлһэн байгаа.

1970 онһоо РАН-ай СОгой Нинтын эрдэмэй институдта литература, аман үгын зохёолнуудые ба искусство шэнжэлэлгын таһагта эрдэмтын зохёохы ажал ябуулга үнгэрөө һэн. Арадай аман зохёолнуудай ба шэдитэ үльгэр онтохонуудай удха найруулгые тэрэ үсэд нэтэрүүгээр шэнжэлдэг һэн. Аман үгын зохёолнуудай ба литературын т[illegible] нэй байдалаар [illegible] үргэлжэ һонирх[illegible] гоор шэнжэлдэ[illegible] бэшэгэй ба со[illegible] кадриудые бэ[illegible] Е. В. Баранни[illegible] надалаа зор[illegible] Тэрэ буряад үе[illegible] болбосоролые [illegible] мэдэдэг эрдэмт[illegible] болоһон байгаа.

Эрдэм-шинжэл[illegible] туйлаһан амжа[illegible] түлөө «Буряад [illegible] эрдэмэй габьяа[illegible] лагша» гэһэн [illegible] хүртөө һэн.

Ехэ эрдэмтэй[illegible] нүхэр Баранни[illegible] та Васильевна [illegible] дурасхаал тэрэ[illegible] сугтаа хүдэлһ[illegible] зүрхэ сэдьха[illegible] үлэхэ.

Бүлэг[illegible]

Редактор
Ц. Б. ЦЫРЕНДОРЖИЕВ
РЕДАКЦИОННО КОЛЛЕГИ: ДАШЕЕВА Г. Х., ДОНДОГОИ Ц. Ц., ЖИГЖИТОВ Б.М. Ж. (харюусалгата секретарь). НИМАЕВ П. Н. (редакторай орлогшо), ОЧИРОВ С. Д., РИНЧИНОВ С. Д. (редакторай орлогшо), ТОКТОХОЕВА В. Э.

Эмхидхэн байгуулагшад—Буряад Республикын Верховно Совет, Буряад Республикын Министрнүүдэй Совет
Бүгэдэ буряадай үндэһэн соёлой эблэл болон редакциин ажалша коллектив.

Манай адрес:
67000, Улаан-Удэ, Каландаришвилиин үйлсэ 23, «Буряад үнэн» газетын редакци.

Редакциин телефонууд: редакторай—2-50-96, приемныи—2-54-54, редакторай орлогшоторой—2-68-08, 2-62-62, харюусалгата секретариин—2-50-52, секретариадай—2-66-76, таһагууд: соведүүдэй хүдэлмэриин ба нинтын эмхинүүдэй—2-55-97 (даагшань), 2-61-35, 2-56-23, социально-экономическа — 2-64-36 (даагшань), 2-63-86, 2-67-81, 2-61-35, соёлой өрдэмэй болон һургуулинуудай—2-60-21 (даагшань), 2-57-63; олоннитын хүдэлмэриин ба мэдээсэлэй—2-54-93 (даагшань), 2-34-05, 2-69-58; оршуулгын—2-60-91; корректорнуудэй—2-33-61, хэблэлдэ бэлдэгшэдэй—2-35-95. Манай корреспондентнүүд: Агинскда—3-42-19, Закаменскда—30-61.
Буряад Республикын Министрнүүдэй Соведэй хэблэлэй телефонууд: директор—2-49-94, бухгалтери—2-54-54, вахта—2-56-62.

Газетэ хэблэлэй 2 хуудаһан хэмжээтэй.
Индекс 50901. Хэһэг 6.363.
Стереотипта тушаагдаһан саг. 21.00.

Буряад Республикын республиканска типографида газетэ хэблэгдээ. Директорайнь телефон: 2-40-45.
Мүн 69-дэхи номертойгоор бүридхэлдэ ашаанхай.